

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 34.

Måndagen den 2 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne april.

§ 2.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 67, till Konungen, angående
utredning i fråga om vissa af landets vattenfall m. m.;

och *dels* till delar af riksdagsbeslutet:

n:o 1, ingressen;

n:o 2, slutmeningen;

n:o 3, angående val af justitieombudsman och suppleant för
honom;

n:o 4, angående ändring af § 9 i underrättelserna om hvad
vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör;

n:o 5, rörande ändring i förordningen angående beviljning af
fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897;

n:o 6, om checklag m. m.;

n:o 7, angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken;

n:o 8, angående tillägg till 15 kap. 18 § kyrkolagen;

n:o 9, angående rätt till erhållande af kyrklig vigsel i
visst fall;

n:o 10, om anteckning i kyrkobok af utrikes slutna äkten-
skap;

n:o 11, angående ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen;

n:o 12, angående vissa bestämmelser om styrkande af hinders-
löshet till äktenskap;

n:o 13, angående ändrad lydelse af § 24 i förordningen om
kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.;

Andra Kammarens Prot. 1898. N:o 34.

n:o 14, angående ändring i vissa delar af förordningarna om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om landsting m. m.;

n:o 15, angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

n:o 16, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 17, angående stämpelafgiften; och

n:o 18, angående ändring i instruktionen för taxeringsmyndigheterna.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 2, 3 och 4.

§ 4.

Vid föredragning dernäst af bevillningsutskottets memorial n:o 27, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets memorial n:o 18 angående stämpelafgift för check, begärdes ordet af

herr vice talmannen Svartling, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att detta ärende måtte utan vidare bordläggning företagas till afgörande.

Med bifall till den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan, beslöt kammaren företaga ifrågavarande ärende till omedelbart afgörande; och blef dervid den af utskottet föreslagna voteringspropositionen, som nu upplästes, af kammaren godkänd.

§ 5.

Härefter föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

lagutskottets utlåtanden n:is 69, 70, 71 och 72; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 25.

*Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.*

§ 6.

I enlighet med derom förut fattadt beslut företogs nu till behandling: särskilda utskottets, n:o 2, utlåtande n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till

lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta och dels vissa inom Riksdagens Andra Kammare väckta motioner.

Till förberedande handläggning hade utskottet fått emottaga:

1) Kongl. Maj:ts proposition n:o 55, i hvilken Kongl. Maj:t, under åberopande af vid propositionen fogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 21 februari 1898, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta;

2) åtta särskilda inom Riksdagens Andra Kammare väckta motioner, af hvilka följande sex afsågo ändringar i olika afseenden i Kongl. Maj:ts förslag, nemligen

n:o 222, af herr *A. Norrman*;

n:o 226, af herr *D. Bergström m. fl.*;

n:o 228, af herr *E. Lindblad*;

n:o 229, af herr *Hj. Branting*;

n:o 230, af herrar *P. O. Lundell* och *Elis Nilson*; samt

n:o 235, af herr greve *H. Hamilton*.

I de båda återstående motionerna hade yrkats:

i motionen n:o 178, af herr *J. Nilson* i Sorröd:

»att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af förslag till en allmän pensionering eller lifränta för alla Sveriges medborgare efter fyllda 50 lefnadsår, kapitaliseradt efter de belopp, som af staten och föräldrar eller kommun för barn af ett års ålder blifvit afsatte»; samt

i motionen n:o 234, af herr *E. Sahlin*:

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till lag om ålderdomsunderstöd åt behöfvande genom samverkan mellan stat och kommun utan upptagande af personliga försäkringsafgifter».

Utskottet hemställde till en början under *punkten 1*:

att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta icke kunnat oförändradt antagas, ville, i anledning af såväl Kongl. Maj:ts berörda proposition som de af herrar Norrman, D. Bergström m. fl., Lindblad, Branting, Lundell och Elis Nilson samt greve H. E. G. Hamilton i ämnet väckta motioner n:is 222, 226, 228, 229, 230 och 235, för sin del antaga ett af utskottet framlagdt förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta.

I särskilda vid punkten fogade reservationer hade deremot yrkats:

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

af herr *Redelius*:

1:o) att Riksdagen icke måtte bifalla Kongl. Maj:ts föreliggande proposition, såvidt den afsåge obligatorisk försäkring; och

2:o) att Riksdagen ville i så måtto bifalla den kongl. propositionen, att Riksdagen för sin del antoge ett reservationen bilagdt förslag till lag angående försäkring för beredande af lifränta; samt

af herr *Akerlund*:

»att Riksdagen ville afslå såväl Kongl. Maj:ts nådiga proposition som utskottets hemställan i fråga om obligatorisk arbetareförsäkring;

att Riksdagen ville antaga det af herr *O. V. Redelius* i hans, utskottets betänkande bifogade reservation afgifna förslaget till upprättande af en med statsmedel understödd frivillig försäkringsanstalt.»

För att afgifva förslag i fråga om sättet för föredragningen af detta ärende, hade ordet begärts af

Herr greve Hamilton, som nu i sådant afseende yttrade: Herr talman, mina herrar! I afseende å sättet för föredragningen af nu föreliggande utlåtande får jag föreslå:

att utlåtandet föredrages punktvis;

att, vid föredragning af punkten 1, det dit hörande, af utskottet framlagda lagförslaget föredrages paragrafvis, de särskilda afdelningarnas rubriker näst efter de paragrafer, dit de höra, efter föredragning af lagförslaget samtliga paragrafer, detsamma öfvergångsstadgande, ingress och rubrik samt sist utskottets hemställan;

att, vid föredragning af 1 § i utskottets lagförslag, diskussionen må få röra sig öfver utlåtandet i dess helhet; samt

att, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar af lagförslaget, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Hvad herr greve Hamilton sålunda hemställt och föreslagit bifölls af kammaren.

I följd häraf föredrogs nu § 1 af det i *punkten 1* af utskottet framlagda *förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta*, hvilken § var så lydande:

I ändamål, att pension må varda de här nedan i 2 § nämnde arbetstagare beredd, skola dessa, män och qvinnor, från det de

fylt aderton år försäkras enligt de närmare bestämmelserna i denna lag.

*Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Ordet lemnades till

Herr Redelius, hvilken anförde: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne sett, har jag till betänkandet fogat en reservation, hvori jag på anförda skäl visat, att jag icke kunnat bidra till det slut, hvartill utskottet i denna viktiga fråga kommit. Man har med anledning deraf frågat mig om orsaken, hvarför jag kommit till så olika resultat mot herr professor Lindstedt, då vi uppenbarligen utgått från samma siffror. För att nu besvara denna fråga och på samma gång förklara en viss del af min reservation samt få till protokollet antecknade ytterligare några skäl för mitt afslagsyrkande, ber jag nu om tillåtelse att få behålla ordet något längre än vanligt.

Till en början ber jag då få erinra, att det af utskottet tillstyrkt lagförslaget hvilar på beräkningar, som finnas intagna i en bilaga till den kongl. propositionen och undertecknats af A. Lindstedt, men vidare derom — som kanske möjligen kunnat undgå en och annans uppmärksamhet — att herr professor Lindstedts beräkningar hvila på en annan beräkning, som icke är af honom, utan af två andra namngifna personer, och att denna beräkning återigen hvilar på en promemoria, som i sin ordning uppgjorts af andra personer, nemligen den nya arbetareförsäkringskomitén. Den har nemligen föranstaltat om en yrkesberäkning med angifvet syfte att kunna få en uppfattning om försäkringens omfång och kostnader. Denna promemoria, som således arbetareförsäkringskomitén uppgjort, finnes intagen i nämnda bilaga sid. 2 och 3. Om man granskar den, skall man redan finna anledning till undrande spörsmål, såsom t. ex. — för att blott nämna ett — att gruppen »statorpare» står under n:o 5 — hvarunder äfven dagsverkstorpere räknats — men gruppen »jordtorpare» till hvilken äfven föras »torpare» i allmänhet (utan vidare beteckning), under n:o 6 o. s. v.

Om den yrkesberäkning, som gjorts på grund af promemorian, säger professor Lindstedt angående grupp 3: »I detta afseende saknas alla hållpunkter för en riktig uppskattning.» Angående försäkringskostnaderna och fondbildningen för det hela säger han i slutet af sin inlaga sid. 19: »I verkligheten torde dock dessa summor komma att utfalla något annorlunda dels i följd af folkvärdens ökning, dels äfven på grund deraf, att de försäkrades fördelning i pensionsklasser icke hvilar på fullt säkra antaganden»; hvarför han också i slutet af nämnda stycke, sid. 20, uttalar den mening, att »fonden i verkligheten blifver något större».

Det är således icke mot professor Lindstedt, som jag behöfver vända mig, då jag gör anmärkning mot yrkesberäkningen. Denna

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m. (Forts.) ligger till grund för öfriga beräkningar i fråga; det är uppenbart, att den ligger till grund för professor Lindstedts matematiska beräkningar; och dessa åter igen äro grundvalen för den kongl. propositionen, och denna i sin ordning för utskottets framställning. Det hela går sålunda tillbaka till denna yrkesräkning. Och om det nu visar sig, att denna icke är så pålitlig, torde man icke allenast få gifva professor Lindstedt rätt i dessa hans omdömen, som jag nyss antydde och i hvilka jag för min del lifligt instämmer, utan också finna, att alla dessa beräkningar hvila på osäkra antaganden.

Nu ber jag — för att visa detta — att herrarne ville slå upp sid. 5 i nyssnämnda bilaga till den kongl. propositionen och jemföra den med sid. 23. På sid. 23 inhemtar man, att i de 11 yrkesgrupper, som der finnas omnämnda, antalet af medräknade personer i det hela upptages till 993,000.

På sid. 5 säges, att grupperna 1, 6, 10 och 11 icke medräknats ibland de försäkringspligtiga. Dessa fyra grupper utgöra dock en summa af 494,000 utaf de 993,000. Vidare säger professor Lindstedt angående grupp 3, som i tabellen upptar 141,800 personer, att omkring hälften deraf medräknats såsom försäkringspligtiga. Läggas dessa icke försäkringspligtiga tillsammans, blir det i rundt tal räknadt 565,000, och då återstå endast 428,000 af de 993,000, som äro upptagna i komiterades tabeller. Denna summa 428,000 bör naturligtvis ytterligare minskas med alla deri medräknade 15-, 16- och 17-åringar och med alla medräknade, som fyllt 50 år. Icke desto mindre säges, att de försäkringspligtiga skola uppskattas till 616,000, hvilken siffra återfinnes i statsrådsprotokollet, som är bilagdt denna proposition.

Hvar nu komiterade fått denna siffra 616,000 ifrån i stället för 428,000 eller derunder, derom kan jag icke gifva någon upplysning, emedan inga siffror föreligga i detta hänseende i den åberopade yrkesräkningen. Men jag måste göra som professor Lindstedt: taga dessa siffror, sådana de äro, med reservation — han har också tydligt reserverat sig. Detta om detta.

Sedan komma åtskilliga beräkningar angående beloppet af den blifvande pensionen och beloppet af insatserna. I dessa hänseenden skall jag icke säga ett ord, ty jag tror, att en så kompetent matematiker som professor Lindstedt allmänt anses vara, för visso räknat rätt. Jag låter dem således gälla.

För att man skall kunna få något slags ledning för omdömet om huru många, som torde komma i åtnjutande af pension, finnes en tabell intagen i bilagan sidd. 10, 11 och 12. Den hvilat på, efter uppgifter, som jag icke alls anser tvifvelaktiga, på dödlighetstabeller, uppgjorda för åren 1871—1880 af statistiska centralbyrån. Den innehåller specialuppgifter för hvarje år af det antal, som kan anses kvarlefva vid fyllda 50, 60, 65 år o. s. v. af 100,000 samtidigt födde. Således är det en procentberäkning, men huru denna

procentberäkning skulle tillämpas på de förslagsvis eller på måfå antagna 616,000, derom finnes ingen beräkning, och ingen uppgift föreligger i det fallet. Beräkningen får man göra sjelf så godt man kan.

I samma tabell finnas uppgifter om det antal invalider, som kunna förmodas eller beräknas kvarleva vid en viss ålder. Denna tabell angifves i bilagan vara uppgjord efter den tyska riksförsäkringstabell, som finnes publicerad i den »Denkschrift», som åtföljde den tyska regeringspropositionen 1888. Den är således uppgjord enligt tyska förhållanden och efter förhållanden, som existerade före 1888.

Sedan jag nämnt detta, vill jag också nämna, att den yrkesberäkningstabell, jag nyss berörde, uppgjorts enligt 1890 års folkmängdsförhållanden. Men i det afseendet finnes också en annan uppgift i »Sveriges officiella statistik i sammandraget för 1896», sid. 10. tab. 18, der uppgifter lemnas angående rikets folkmängds fördelning efter yrken och kön för år 1890. Man skulle således kunna tänka sig, att siffrorna skulle stämma öfverens på dessa två ställen, åtminstone hvad beträffar de grupper, som enligt försäkringskomiténs promemoria skulle medtagas i beräkningen, såsom t. ex. jordtorparne.

I yrkesberäkningen uti komiténs tabeller upptagas dessa emelertid till 87,600, men uti den officiella statistiken till 117,000. Statorparne upptagas på det förra stället till 37,000 eller 38,000 och på det andra stället till 98,000. Siffrorna stämma således icke. Detta anser jag vara en ganska anmärkningsvärd omständighet, som gör åtminstone för mig beräkningarna mycket tvifvelaktiga, då de hvila på så osäkra antaganden.

Vidare, om man fullföljer beräkningarna för att komma till den antagliga summan af kostnaderna för pensionsbeloppen och fonderna och sådant, så hafva vi dervid två omständigheter att fästa oss vid, och deraf först den förut nämnda invaliditetsberäkningen. Deremot kan dock med skäl, synes mig, invändas, att förhållandena här i landet kunna vara annorlunda och sålunda gifva andra siffror, än beräkningarna för Tyskland för tiderna före 1888 gifvit för handen. Det fins en särskild anledning till en sådan förmodan deri, att enligt statistiska centralbyråns redogörelse medellifslängden inom riket ökats ganska betydligt, något, hvartill jag vill återkomma om en stund. Denna omständighet skulle således verka i riktning att minska antalet invalider, men å andra sidan fins det en annan omständighet, som verkar i motsatt riktning, nemligen att öka antalet. Om förslaget nemligen blir lag och man skulle kunna erhålla en viss pension af någon betydighet och uppskattningsbart värde för pensionstagaren, skulle många frestas till simulation, och det är icke utan skäl, som man kan tänka sig, att invaliderna derigenom skulle blifva flera, än de blefve, om ingen pension kunde erhållas. Dessa båda faktorer

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

verka således i motsatt riktning, och de kunna ju möjligen taga ut hvarandra, men derom finnas inga tabeller, och då inga andra siffror finnas, så har jag nödgats stanna vid de siffror, som nu föreligga, och jag är icke minst i detta afseende ense med herr Lindstedt. Dessa, som under lefnadsåren från det femtionde till det sextiofjerde skulle medräknas såsom pensionsberättigade i händelse af invaliditet, upptagas enligt nämnda procenttabell till ett antal af 139,000 för alla femton åldersklasserna; tager man nu, såsom mig synes vara riktigare, en nativitet af 135,000 i stället för 100,000, så får man siffran 188,000, i rundt tal räknadt.

Med denna siffra har jag sålunda ansett mig hafva giltiga skäl att räkna, äfven med den reservation mot dess hållbarhet, som jag förut anfört.

Något liknande gäller äfven om de gemensamma siffrorna angående de qvarlevande vid 65 års ålder och derutöfver. På förut anförda sidor 11 och 12 finnas de angifna, och för att kunna bygga på pålitliga och faktiska grunder, som kunde erkännas såsom rigtiga, har jag i tabellbilagan I till min reservation i kolumnen 1 afskrifvit dessa siffror angående dem, som qvarleva vid 60 år och derutöfver, och derefter uträknat hvad motsvarande siffror skulle blifva efter en nativitet af 135,000, och så har jag kommit till den slutsiffra af 673,229, som der finnes anförd. Hvad nu denna siffra beträffar, så är, såsom jag redan erinrat, tabellen i fråga byggd på mortalitetsförhållanden aföre 1880. Nu har emellertid statistiska centralbyrån i sin nämnda statistik för 1896 på sidorna 14—16 uppgjort en annan beräkning, också gjord efter dödlighetsförhållandena under åren 1881—90. Om herrarne behaga se efter, så visar sig deraf, att dessa siffror äro betydligt olika de vid föregående tider framlagda siffrorna. De skilja sig för årsgrupperna 65 år och derutöfver med icke mindre än 120,000 personer.

För att nu icke råka ut för faran att öfverdrifva, som ju lätt kunde ske, då man har sådana saker som den nu föreliggande att behandla, så har jag undvikit att taga de högre siffrorna, utan tagit de lägre och sålunda äfven i denna del kommit att instämma med professor Lindstedt, Kongl. Maj:t och utskottet. Men resultatet har blifvit annorlunda naturligtvis därför att jag måst beräkna, först huru det skulle taga sig ut, om alla, som fyllt 65 år, skulle erhålla pension, och dertill alla invalider öfver 50 år — eller således gruppen 50—64-åringar — äfven skulle tagas med, vidare huru det skulle ställa sig, om man kunde räkna ifrån de bemedlade och taga blott dem, som äro under strecket, och slutligen och framför allt huru det skulle ställa sig, om man håller fast vid den antagna tredjedelen. Jag har redan sagt, att jag har mina tvifvel om riktigheten af detta antagande, men i alla fall står antagandet der, och utskottets hemställan grundar sig på dessa siffror, och vi måste således taga dem sådana de äro. Då har jag i min reservation sagt — jag tror, att det är på sid. 70 — att om man

beräknar enligt de lägre siffrorna tredjedelen af kvarlevande invalider under de 15 angifna åren och kvarlevande åldringar öfver 65 år. skulle man få en siffra af 41,000,000 kronor i rundt tal till utdelning, hvilket skulle kräfva en fond af mer än en milliard.

Deremot kanske den invändningen kan låta låta höra sig, att man möjligen tänkt sig, att invaliderna skulle vara räknade två gånger, men så är, såsom herrarne kunna finna, icke förhållandet, ty man skulle ju hvarje år få 15 årsklasser invalider och sedan fulla årsklasser af sextiofemåringar och deröfver.

Den enda jemkning, som med skäl kan göras, är den, att de invalider, som kvarleva efter fyllda 65 år, få mindre pensioner än de som få tillträda pension först vid fyllda 65 år; det är en skälig invändning, som kan göras mot beräkningen. Men denna motverkas af andra faktorer, först och främst deraf, att jag räknat invaliderna vara lika många män som kvinnor. Detta är tydligen till favör för utskottet. emedan af betänkandet, såväl statsrådsprotokollet som utskottets motivering, med all önskvärd tydlighet framgår, att man antagit, att männen, som skulle försäkras, vore nästan dubbelt så många som kvinnorna, hvaraf man naturligtvis redan på förhand kan antaga, att af invaliderna blifva männen flera än kvinnorna. Vidare äro männen mera utsatta för olycksfall och skador än kvinnorna, så att äfven af den anledningen männen måste antagas blifva flera, hvarför det är till favör för utskottet, om man räknar, såsom jag gjort. Detsamma gäller till icke ringa del om pensioner efter fyllda 65 år, ty der är det samma förhållande, att bland pensionärerna måste finnas flera män än kvinnor. eftersom de försäkrade männen äro betydligt flera till antalet. Jag tror därför, att denna siffra 41,000,000 icke är för hög.

I denna min uppfattning stärkes jag af utskottets motivering. Om herrarne behaga slå upp utskottets betänkande, så står der på sid. 12: »antal kvarlevande öfver 60 år 832,000» och »antal kvarlevande öfver 65 år 587,000». Dessa siffror stämma med mina siffror i tab. 2, hvilken är uppgjord enligt den högre medellifslängden enligt statistiken för 1896. Om herrarne behaga se efter der, så skola herrarne finna, att siffrorna äro alldeles desamma. Utskottet har sålunda bekräftat mina beräkningar, och jag menar, att det förtjenar uppmärksamhet därför, att sedan utskottet fattat sitt beslut i mars månad, deltog jag icke i utskottets arbeten vid den slutliga justeringen och hade således icke full kännedom om motiveringen förr än den var tryckt, och sedan den blifvit justerad, återstodo blott två dagar för reservationens aflämnande. Jag hade därför redan förut till större delen skrivit min reservation objektivt, men kommit till samma siffror, och detta förhållande styrker naturligtvis siffrornas riktighet.

Hvad beträffar totalbeloppet af utgifterna och fondens storlek, finnas också märkliga siffror att påpeka i utskottets motivering på sid. 13.

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller liffrünta
m. m.
(Forts.)

Der har nemligen utskottet, då det gällt att bortmotivera herr Nilssons motion om allmän pensionering, sagt, att om alla skulle få pension vid 65 års ålder till belopp af 187 kronor, så skulle dertill erfordras 146 millioner att utdela och en fond af 3,840 millioner. Om det nu vore riktigt att taga $\frac{1}{3}$, och detta är icke min siffra, såsom herrarne behagade finna, utan Kongl. Maj:ts och utskottets, så är $\frac{1}{3}$ af 146 millioner omkring 48 millioner, och det blir således 7 millioner mer, än jag antagit, och då äro dock icke medräknade några utgifter för invalidpensioneringen. Således blir $\frac{1}{3}$ enligt utskottets motivering betydligt högre, än jag antagit. Om det för en pension af 187 kronor vid 65 års ålder enligt utskottets motivering erfordras en fond af 3,840 millioner, så är $\frac{1}{3}$ deraf 1,280 millioner och således mycket öfver en milliard. Jag menar alltså, att utskottet icke blott godkänt mina siffror, så att säga, nedåt, utan äfven stärkt dem uppåt och uppskattat dem något högre, än jag gjort.

Jag tror därför att, såsom utskottet på nästa sida säger, det vore ganska äfventyrligt, förenadt med »enorma svårigheter», om man enligt dylika principer ville genomföra en allmän pensionering, och jag vill tillägga, att det också är förenadt med enorma svårigheter, om man går in på Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. Jag vill tillägga, att i verkligheten skulle enligt lagförslaget pensionerna blifva betydligt mindre, såsom ses af min bilaga 5.

Det har vidare anmärkts, att så litet kritik öfvats mot sjelfva lagförslaget. Ja, det kan ju vara olika uppfattning om det. Jag ber dock att få säga, att man icke godkänt allt, därför att man icke funnit skäl att i detalj kritisera det.

Jag erkänner icke rättigheten af den åsigt, som blef uttalad här i kammaren för en tid sedan af en mycket framstående och dugande ledamot, att man godkänt, hvad man icke motsagt. Jag vill icke, att mina ord skola tolkas så, att jag skall anses hafva godkänt allt, som jag icke motsatt mig. Jag har mycket att anmärka mot lagförslaget. Men detta är likväl i mitt tycke — huru viktigt det än må vara — något, som kommer först i andra rummet. Den principiella och viktigaste frågan är, om man öfver hufvud skall antaga principen om tvångsförsäkring och å nyo införa den fara, som ligger deruti, att man kan sättas i fängelse därför att man icke kan betala vissa utgifter. Detta hot med lagsökning, böter och fängelse för bristande betalning synes mig mycket betänkligt, och det synes mig innebära en verklig social fara, såsom egnadt att väcka missnöje, der sådant icke finnes, och oenighet mellan folk, som förut kommit väl öfverens. Jag kan på inga vilkor vara med om en sådan försäkringslag.

Äfven principen om frivillighet har emellertid blifvit motsagd. Jag finner detta helt naturligt, ty anmärkningar kunna för visso göras äfven mot denna princip.

Man har vidare frågat, huru jag kunnat fördrista mig att i reservationen framkomma med ett utarbetadt lagförslag. Jag ber att derpå få offentligen svara, att jag aldrig ett ögonblick kunnat tro, att Riksdagen skulle antaga en sådan lag blott och bart på framställning af en reservant, äfven om hans förslag, såsom här är fallet, skulle i väsentligaste delar vara hemtadt ur en kongl. proposition. Nej, så naiv är jag icke. Men jag har framlagt förslaget för att visa, hvad reservationen innebär, och huru man kunde vänta, att lagen skulle komma att se ut i sina hufvuddrag, om Riksdagen skulle slå in på denna väg. Derför vill jag också säga, att om jag nu kommer att yrka bifall till mitt förslag, så sker det under den förutsättningen, att förslaget endast bör anses innebära ett förslag till skrivelse till Kongl. Maj:t. Konungen får naturligtvis i detta som i andra fall taga saken under ompröfning, och om han finner sig kunna eller vilja antaga de principer, som jag framställt, så kommer han i sådan händelse naturligtvis att framlägga ett förslag derom till en kommande Riksdag. Detta har varit min tanke, det och ingenting annat, och jag ber att få tillägga, att den icke rimligen *kan* hafva varit någon annan.

Derför förmenar jag, att det icke kan vara någon risk att yrka bifall detta förslag, som jag framställt. Skulle man åter taga ett dylikt yrkande så, att förslaget skulle blifva lag i det skick, hvori det nu föreligger, skulle jag ingalunda drista mig att yrka bifall till reservationen, men nu gör jag detta af anförda skäl.

För att icke upptaga kammarens tid längre, så vill jag nu stanna — det kan ju hända, att jag senare får anledning att yttra mig något vidare — och jag vill, såsom jag förut nämnt, sluta med att yrka afslag å utskottets hemställan och Kongl. Maj:ts proposition samt bifall till min reservation.

Herr grefve Hamilton yttrade: Herr talman, mina herrar! Den ärade ledamot af utskottet, som nyss slutade sitt anförande, har, enligt hvad jag har mig bekant, kanske tidigare än någon här i kammaren intresserat sig lifligt för möjligheten att på försäkringens väg bereda understöd åt behöfvande vid invaliditet och alderdom. Han har också redan för många år sedan i sin hemtrakt inlagt ganska stora förtjenster för att söka förverkliga detta, för så vidt det kan ske genom enskildes krafter. Att han icke desto mindre nu kommit till ett resultat, som efter min uppfattning är helt och hållet negativt, det har, såsom vi alla sett, berott icke på något hugskott, utan på ett ärligt försök att sätta sig in i frågan och ett mycket redligt arbete.

Han har i väsentlig mån stödt den uppfattning, hvartill han kommit, på åtskilliga ganska vidlyftiga beräkningar, hvilka återfinnas i hans reservation och åtskilliga vid densamma fogade bilagor. Jag är honom mycket tacksam, för det han gjort sig så mycket besvär med att i detalj framlägga sina beräkningar, därför

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

Rör. förslaget till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m. (Forts.) att dermed har det också varit möjligt att i detalj granska dem. Jag vet, att han icke tror, att jag på något sätt underskattar hans redliga uppsåt, då jag säger, att han vid dessa beräkningars uppgörande begått många och stora fel. Han har ogillat utskottets sätt att begagna det statistiska materialet; han har ogillat utskottets sätt att begagna dödlighetstabellerna, och han har vidare framställt anmärkningar mot det sätt, hvarpå fonderna för de blifvande pensionernas utgående beräknats etc., och han har försökt att sätta sig in i utskottets förutsättningar och derpå komma till en, enligt hans förmenande, riktig beräkning. Han har emellertid härvid begått felgrepp, som gjort, att han kommit till ett origtigt resultat. Jag tror dock icke, att det lönar mödan att här i detalj genomgå och granska dessa felräkningar. Jag tror nemligen, att det icke är möjligt för kammaren att följa med en sådan granskning. Jag har här en redogörelse för saken, som upptager ett par tätskrifna ark och som står till min ärade väns förfogande.

Jag skall därför blott i korthet nämna, att här föreligga sex väsentliga fel, som föranledt, att han kommit till ett högst origtigt resultat. Det väsentligaste felet, han begått, ligger deri, att då han vid beräkningen af utgifterna för obligatorisk försäkring har kommit till det resultat, att dessa skulle uppgå till 41 millioner kronor om året, då förslaget efter 80 år trädt i full utveckling, så har han kommit till detta bland annat derigenom, att han begått det misstaget, att han för de pensionerade antagit pensionsbelopp, som svara mot deras ålder för tillfället och icke vid pensionstagandet. Sålunda har han antagit, att alla pensionerade män öfver 65 år skulle erhålla en pension af 203 kronor, ehuru detta naturligtvis endast gäller dem, som först vid 65 års ålder erhållit pension under antagande, att de alla betalt sina afgifter mellan 18 och 55 år, hvilket beräknats blifva fallet med allenast 55 procent. Häraf och jemväl i följd af öfriga felräkningar, som han begått, har händt, att han i stället för en fond af 400 millioner kronor fått en fond af bortåt 1 milliard kronor, och att han i stället för en årlig pensionsutgift af 20 millioner kronor om 80 år kommit till en utgift af 41 millioner kronor.

Nu kan min ärade vän utan tvifvel säga, att hans ord är så godt som mitt, och för min del skulle jag nästan kunna säga, att i och för sig är det utan tvifvel bättre än mitt, ty jag är nog sämre räknemästare än han. Men det är också icke jag, som gjort denna granskning, utan det är en man, för hvars framstående matematiska insigter herr Redelius nyss gång på gång bugade sig, nemligen professor Lindstedt, som verkställt den åt mig.

Det är ju för öfrigt helt naturligt, att det för en människa, som icke är statistiker och matematiker ex professo, skall vara ytterst svårt att i sådana fall som detta på egen hand göra upp beräkningar. Den ärade representanten för Södra Tjust är icke den ende, som begått dylika misstag. En annan ärad förslags-

ställare, representanten för Örebro, har också gifvit sig in på beräkningarnas område och dervid, som man ser af hans motion, haft biträde af en namngifven man, anställd hos en privat komité för allmän pensionering. Men äfven denne ärade förslagsställare eller rättare hans biträde har gjort sig skyldig till åtskilliga betänkliga misstag i sina beräkningar.

Till en del af dem torde det tillåtas mig att återkomma under dagens lopp. För närvarande skall jag blott vidröra ett, just därför att detta framhållits på ett sätt, som väckt en viss uppmärksamhet. Förslagsställaren har nemligen till motionen fogat ett diagram, i syfte att visa, huru ringa omfattning den obligatoriska försäringen skulle hafva enligt Kongl. Maj:ts förslag, men dervid har den, som uppsatt detta diagram, begått det väsentliga felet att jemföra två saker, som absolut icke kunna med hvarandra jemföras utan att verka vilseledande för bedömandet af Kongl. Maj:ts förslag. Han har nemligen i diagrammet uppritat dels åtskilliga svarta kurvor och dels en röd. I de svarta kurvorna har han utgått från åldersgrupper på 20, 25, 30 och 40 år af 1890 års befolkning och sedan med vanlig sannolikhetsberäkning sökt räkna ut, huru många, som vid olika åldrar finnas qvar i olika åldersgrupper, och med detta jemför han en röd kurva, som han tror motsvara de framtida förhållandena enligt utskottets förslag. Men detta är icke förhållandet, utan är den röda kurvan bildad genom en uppdelning af de faktiskt befintliga åldersklasserna år 1890. Detta är emellertid två olika saker, och man kan icke, såsom motionären gör, säga, att den röda kurvan visar, huru enligt Kongl. Maj:ts förslag i en viss åldersgrupp t. ex. vid 20 år finnas så och så många, men att dessa sedan, när de kommit till 50 års ålder, smält tillsammans till det eller det antalet.

Nej, när *de* uppnå femtio års ålder, äro de ofantligt många flere än de, som år 1890 voro femtio år gamla. Han har ej tagit hänsyn vare sig till folkökningen eller till den minskade dödligheten, faktorer, som man dock måste taga i betraktande härvidlag, om man icke vid en jemförelse skall komma till vilseledande resultat.

Nu kan ju äfven motionären säga, att detta lärer väl vice ordföranden icke förstå bättre än han. Men jag skulle ej heller här söka göra gällande min auktoritet, om jag icke hade bättre skäl att bjuda. Herr Redelius talade om, att det statistiska materialet vore felaktigt. Han uppgaf, att det icke uppgjorts af Kongl. Maj:t och ej heller af arbetareförsäkringskomitén, utan af åtskilliga personer enligt komiténs uppdrag, och i anledning deraf hade uppkommit vissa skiljaktigheter från Sveriges officiella statistik. Nå, men hvilka äro då de personer, som uppgjort dessa beräkningar, som bearbetat detta statistiska material? Jo, såsom herrarne finna af den kongl. propositionen, just samma personer, som hafva hand om Sveriges officiella statistik. Det statistiska

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m.

(Forts.)

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. materialet är hopsamladt och bearbetadt af förste aktuarien doktor Hjalmar Gullberg och aktuarien doktor Gustav Sundbärg, två personer, hvilkas samverkan på detta område, efter hvad jag tror, lemnar den största garanti för att materialet skall vara både med omsorg insamladt och väl bearbetadt.

(Forts.)

De skiljaktigheter, som förefinnas, kunna alla mycket lätt förklaras. Jag skall här beröra blott en, för att visa, huru lätt det i hastigheten går att göra ett litet felslut. Den ärade representanten för Södra Tjust uttryckte sin förvåning öfver att, enligt yrkesstatistiken på landsbygden, antalet hemmavarande barn och mågar, tjenstehjon, arbetare, torpare med flere öfver femton år uppgäfves till 993,287, deraf endast 34,916 vore öfver sextiofem år, och han finner denna uppgift högst egendomlig i betraktande deraf, att motsvarande antal personer inom hela befolkningen för år 1896 uppginge till respektive 2,898,185 och 397,944. Härvidlag beror nu skiljaktigheten på olika omständigheter, men en af de väsentligaste är, att det förhåller sig med hemmansegares hemmavarande barn och mågar på samma sätt som med andra hemmavarande barn och mågar, nemligen att de jemförelsevis sällan äro sextiofem år gamla.

Hvad åter beträffar de matematiska beräkningarna, så hafva de både inom arbetareförsäkringskomitén och sedermera vid sakens behandling hos Kongl. Maj:t och inom utskottet verkstälts af försäkringsinspektören professor Lindstedt, hvilkens insigter på det försäkringstekniska området torde vara lika obestridda som hans stora matematiska skicklighet torde vara erkänd. Men man har ingalunda nöjt sig härmed, utan Kongl. Maj:t har låtit tre välkända och synnerligen framstående specialister på detta område ytterligare kontrollera, hvad professor Lindstedt beräknat. De tre äro ledamoten af vetenskapsakademien professor P. G. Rosén, professorn vid Stockholms högskola Edvard Phragmén och lektorn Edvard Jäderin. Dessa herrar hafva öfver sin granskning till herr statsrådet och chefen för civildepartementet afgifvit ett intyg, som öfverlemnats till utskottet och som kanske bort intagas i utskottets utlåtande. Jag ber att i stället få uppläsa det. Det är af följande lydelse:

Till herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet!

Undertecknade, som blifvit anmodade att ur försäkringsteknisk synpunkt granska de kostnadsberäkningar, hvilka professorn m. m. doktor Anders Lindstedt utfört med anledning af ett inom kongl. civildepartementet uppgjort »förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta», få härmed vördsam samt anföra följande.

Efter att hafva förvissat oss om de på grund af statistiska data och vetenskapligt stränga formler upprättade grundtabel-

lernas fullständiga tillförlitlighet, hafva vi i detalj undersökt och afhandlat såväl beloppen af de pensionsavgifter, som enligt angifna grunder skola erläggas, som ock storleken af det särskilda bidrag, hvilket från statens sida skulle erfordras m. m. Vid denna undersökning hafva vi icke funnit anledning till någon anmärkning, utan hafva beräkningarna visat sig vara fullt tillförlitliga och betryggande.

*Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Slutligen anse vi oss äfven nu, liksom vid ett föregående liknande tillfälle. böra uttala vår sympati för den förslaget genomgående principen, att avgifterna skola jemnt motsvara pensionsförmånernas värden. Den deraf beroende fondbildningen är nemligen, efter vårt förmenande, den enda utvägen att låta hvarje generation för sig bära bördan af sin egen pensionering, att sålunda — så långt möjligt är — åstadkomma full rättvisa emellan de försäkrade samt att — om så i framtiden, mot förmodan, skulle erfordras — ändra försäkringsvilkoren.

Stockholm den 21 februari 1898.

P. G. Rosén. E. Phragmén. Edv. Jäderin.

Inom utskottet hafva också gjorts åtskilliga beräkningar dels för att tydliggöra ett och annat och dels med anledning af de förändringar i Kongl. Maj:ts förslag, som utskottet ifrågasatt. Äfven dessa beräkningar hafva verkställts af professor Lindstedt och kontrollerats af professor Phragmén. Jag tror därför, att, så vidt man öfver hufvud taget kan hysa trygghet med afseende på sådana beräkningar som dessa, kammaren kan tryggare förlita sig på de af mig åberopade beräkningarna än på dem, som lemnats af enskilda ledamöter af kammaren, dessa må derpå hafva nedlagt huru aktningvärdt arbete som helst. Jag kan för öfrigt icke underlåta att anmärka, att, då min ärade vän, representanten för Södra Tjust, nyss redogjorde för ett och annat i dessa beräkningar och dervid t. ex. citerade ett uttalande af professor Lindstedt om huruledes resultatet i vissa fall vore osäkert, och huru man saknade hållpunkter, han kanske också borde framhållit, huru man just i dessa fall förfarit med så ytterlig försigtighet i beräkningarna, att det icke rimligen kan antagas, att man misstagit sig på något sådant sätt, som kunde innebära fara.

Nu medger jag visserligen gerna, att jag med hvad jag nu anfört ingalunda tillbakavisat de anmärkningar, som framstälts vare sig af min ärade vän representanten för Södra Tjust eller af den ärade motionären på örebrobänken. Deras invändningar och anmärkningar kunna nog, från deras synpunkt sedt, hafva fullt samma valör, äfven om de till fullo godkände de beräkningar, som framlagts af Kongl. Maj:t. Det är en i det hela gemensam åskådning, som ligger till grund för dessa båda ärade förslagsställares

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

tankegång, och jag tillåter mig därför att, om jag så får uttrycka mig, behandla dem tillsammans.

De uppställa utan vidare såsom axiom, såsom en sats, hvilken ej kan disputeras, att, om man skall anordna en pensionering för behöfvande ålderstigna och understödja denna med statsmedel, den enklaste rättvisa fordrar, att denna pensionering ovilkorligen skall komma alla behöfvande och alla ålderstigna till del utan undantag. Ett enda undantag skulle visa, att det hela innebure en blodig orättvisa. Men som man naturligtvis icke kan på försäkringens väg vinna detta mål på annat sätt än genom att alla blifva försäkrade — ty det är ej mera omöjligt för millionärens son att blifva fattighushjon än för fattighushjonets son att sluta såsom millionär — så måste naturligtvis det enda rättvisa blifva allmän obligatorisk försäkring. Men sedan de kommit till detta resultat, så göra de en liten frontförändring och välja en ny anfallsposition. De räkna ut, hurudant det finansiella resultatet blefve, om man skulle underkasta alla obligatorisk försäkring för invaliditet och gifva de försäkrade en något så när rimlig pension. Och när de då se, huru stora fonder, som skulle bildas, huru stora pensionsavgifter, som skulle erfordras, huru stor administrationsapparat, som skulle behövas, då säga de: det der är ju komplett omöjligt. Deras ståndpunkt är sålunda denna: rättvisan fordrar, att den obligatoriska försäkringen blir allmän. Men rättvisa kan ej vinnas på denna väg, ty allmän obligatorisk försäkring är finansielt omöjlig.

Sedan de kommit derhän, skilja sig deras vägar. Den ärade motionären på örebrobanken har funnit sitt ideal i den danska lagen angående ålderdomsunderstöd åt behöfvande, om han också anser, att den behöfver modifieras efter svenska förhållanden, ehuru han visserligen icke angifvit, hvari dessa modifikationer egentligen skulle bestå. För min del kan jag icke föreställa mig, att detta förslag kan hafva några större sympatier inom denna kammare. Utskottet har, såsom jag tror, med fullt skäl påvisat, att man icke kan säga, att den, som blir försörjningshjon åt staten, i sjelfva verket blir mindre inskränkt i sin frihet än den, som blir försörjningshjon åt kommunen. Det må nog vara möjligt, att den, som är statsförsörjningshjon, skall i början anse sig hafva ett adelsmärke framför den, som är kommunalförsörjningshjon — men den skilnaden torde i allt fall snart försvinna vid närmare erfarenhet med saken.

Jag hör för min del visserligen icke till dem, som hafva något emot, att man så småningom går derhän, att fattigvårdsbördan i större eller mindre utsträckning öfverflyttas från kommunen till staten, men jag hyser den bestämda åsigten och är öfvertygad om att äfven flertalet inom denna kammare hyser den, att, om sådant skall ske, det för visso icke skall ske endast genom att votera millioner att utdelas åt de behöfvande, utan i samband

med grundliga reformer och bland annat inrymmande åt staten af en helt annan kontrollerande myndighet på detta område än som för närvarande är fallet.

Jag vill för öfrigt erinra den ärade motionären om att denna motion, som han framlagt, påminner i så mycket och äfven i åtskilliga uttryck i motiveringen om den motion, som år 1892 framlades i norska stortinget af stortingsmannen Lövland, och som ledde till ett förslag, hvilket resulterade deri, att man skulle gifva statsunderstöd ungefär efter danskt mönster vid sextiofem års ålder eller, om så behöfdes, tidigast vid sextio års ålder. Man såg der saken rätt i ansigtet och inskränkte icke statsbidraget på något sätt, gjorde icke såsom danskarne, utan räknade ut hvad som skulle behöfvas och kom till det resultat, att det äfven med ganska måttliga pensioner — jag vill minnas, att det var om 180 kronor — skulle behöfvas en utgift på åtta millioner kronor om året. Och mot detta förslag invände man bland annat, hvad som jag skall be att få invända äfven mot den ärade motionären: hvarför vill man inskränka denna pensionering med skattemedel endast till de behöfvande, som äro sextio å sextiofem år gamla? Förmodligen svarar den ärade motionären såsom herr Lövland och de som med honom voro, att det har skett af finansiella skäl. Men hvart har då den gudomliga rättvisan tagit vägen?

Hvad åter beträffar den ärade reservanten på kalmarlänsbänken, har han gått en annan väg. Han har förordat införandet af en frivillig invaliditets- och ålderdomsförsäkring med understöd af statsmedel. Han antyder, att man har godt hopp, att den skall leda till ett lyckligt resultat. Han säger, att det är i allt fall ett försök. Lyckas icke försöket, kan man framdeles lätt ändra det. Jag hemställer, om det icke ligger en egendomlig motsägelse i ett sådant yrkande från hans sida. Sedan han tillbakavisat en obligatorisk försäkring på grund af de finansiella vådor, som dermed skulle följa, antyder han, att man skulle kunna vinna samma resultat på den frivilliga försäkringens väg. Men om man vinner samma resultat, måtte de finansiella vådorna äfven blifva desamma. Det är för öfrigt underligt att vilja göra ett försök och samtidigt säga: »Om försöket lyckas, skola vi naturligtvis öfvergifva det».

För min del hyser jag icke någon tilltro, det får jag säga, till den frivilliga försäringen enbart, och jag tror nästan, att min ärade vän, representanten för Södra Tjust, i sitt hjerta icke heller gör det. Det lider intet tvifvel, att en sådan försäkring, understödd rikligt af statsmedel, skulle kunna blifva för många till mycket stor nytta. Den kunde blifva ett mycket fördelaktigt sätt för välvilliga och omtänksamma större arbetsgifvare att anordna pensionering för sina arbetare; och det skulle för arbetarne innebära en trygghet, att de visste, att deras medel vore i god värd, icke, som nu ofta är fallet, innestode hos arbetsgifvaren. Äfven någon gång, eller kanske rätt ofta, skulle detta sätt användas af

*Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. andra personer, som särskildt åt sina tjenstehjon ville bereda en trygghad ålderdom. Men icke lär man kunna inbilla någon, att en dylik försäkring här i landet enbart för sig, mer än andra skulle kunna träffa de bredare lagren af befolkningen, just dem, som icke på frivillighetens väg försäkra sig, därför att i deras dagliga lif så många andra omsorger tränga sig fram, som göra att de icke kunna lyfta ögonen upp och se så långt fram som till den tid, då de blifvit ålderdomsskröpliga invalider.

Skulle nu emellertid kammaren mot förmodan verkligen gå den af herr Redelius anvisade vägen, så kan jag dock icke föreställa mig, att kammaren skulle vilja antaga det af honom framlagda förslaget. Han har visserligen sagt nu, att detta bör tolkas som ett skrifvelseförslag, men såvida icke han yrkar, att det måtte sättas in, att om kammaren antager förslaget, det skall tolkas som ett skrifvelseförslag, lär det väl icke blifva hvad man kallar ett skrifvelseförslag, ty det är helt enkelt framläggandet af ett utarbetadt lagförslag, hvilket reservanten yrkar, att kammaren måtte till fullo antaga. Jag ber ock att få framhålla, att denna författning rörande frivillig försäkring är af den ärade reservanten uppsatt af spridda delar af Kongl. Maj:ts proposition. Men den frivilliga försäkringen i Kongl. Maj:ts proposition och i utskottets förslag är uppgjord särskildt med hänsyn dertill, att man ansett det vara af den största vikt, att den frivilliga och den obligatoriska försäkringen stå i så nära öfverensstämmelse med hvarandra som möjligt. Jag vågar icke bestämdt påstå, att icke det kunde vara möjligt att anordna en helt och hållet frivillig försäkring på det sättet; men nog tror jag, att man måste taga i öfvervägande, om en frivillig försäkring anordnas enbart, huruvida icke andra former, t. ex. kapitalförsäkring, och andra vilkor med afseende å tiden, då försäkringstagare skall komma i åtnjutande af lifränta, böra tagas i betraktande.

Mig har det äfven förefallit anmärkningsvärdt, att den ärade reservanten vid uppgörandet af sitt förslag icke tagit ringaste hänsyn till en fråga, som dock i denna kammare både i år och många gånger förut väckt det lifligaste intresset, nemligen frågan om huru man skall göra den nuvarande generationen delaktig af försäkringens förmåner. Utskottets förslag innehåller härutinnan de förmåner, som finnas angifna i öfvergångsbestämmelserna. De skola komma äfven den frivilliga försäkringen till godo. Men enligt reservantens förslag skall verkan af försäkringen icke inträda, förrän sedan en 18-åring, som inträder 1900 frivilligt, nått 50 års ålder och blir invalid. Man skall till dess blott samla upp afgifter och betala statsbidrag. Det synes mig äfven vara en fråga, som man borde taga i öfvervägande.

I alla händelser borde man göra klart för sig, om man öfvergifver den väg man hittills gått, hvad man skall göra med arbetareförsäkringsfonden. Visserligen har jag funnit hos ett par reser-

vanter det märkvärdiga förslaget, att man skulle ändra rubriken på denna fond och kalla den »Egna-hems-fonden». Det har nog ur många synpunkter varit ett egendomligt tillvägagående, att man för ett bestämdt ändamål afsatt en fond, innan man beslutat att sätta i verket det som afses med detta ändamål, men jag undrar, hvad man skall säga, om Riksdagen först samlar en fond och sedan vid olika tillfällen gifver den olika benämningar, om Riksdagen det ena årtiondet förklarar, att den är afsedd att gagna arbetsklassen i det och det afseendet, och sedan öfvergifver denna uppfattning och förklarar, att den är afsedd för vinnande af ett annat syfte. Jag tror icke, att ett dylikt tillvägagångssätt är egadt att stärka Riksdagens anseende.

För min del vågar jag tro, att det af utskottet framlagda förslaget i långt högre grad än den af mig omnämnde ärade reservantens och det, som den ärade motionären på örebrobanken framlagt, verkligen motsvarar de önskingar, som hittills omfattats inom Riksdagen och denna kammare. Jag behöfver icke erinra herrarne derom, att arbetareförsäkringsfrågan kommit på dagordningen genom initiativ från denna kammare och stått på dagordningen fjorton år. Jag skall blott be att få påminna om hvilken position Riksdagen intagit till denna fråga, då den sist 1895 var före. Jag ber dervid att i korthet få återgifva det uttalande, som återfinnes i ett märkligt aktstycke, som jag funnit att de fleste totalt förgätit, nemligen Riksdagens skrifvelse den 17 maj 1895. I denna skrifvelse erinrar Riksdagen till en början derom, att Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit, att för försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete må afsättas ett belopp af 1,400,000 kronor, samt att denna framställning föranledts deraf, att i det för Riksdagen då framlagda förslaget till pensioneringslag förutsattes, att, på det de deri ifrågasatta pensionsförmånerna måtte i såvidt möjligt lika mån komma till godo den nu lefvande generationen som kommande generationer. staten skulle åtaga sig de dermed förenade ökade kostnader. Och derefter yttras: »Riksdagen har visserligen icke bifallit ifrågasatt lagförslag, men då Riksdagen beslutat att i skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t behagade taga frågan under förnyad pröfning samt, efter vidtagande af erforderlig utredning, för Riksdagen framlägga det förslag, Eders Kongl. Maj:t kunde finna påkalladt, samt häraf torde framgå, att omförmälda fråga, om den än för närvarande icke vunnit sin lösning, likväl skall finna en sådan, har Riksdagen ansett det af Eders Kongl. Maj:t föreslagna afsättande af medel för ofvan angifna ändamål icke böra uppskjutas. Riksdagen har för den skull beslutat att för försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete i riksstaten för år 1896 afsätta ett belopp af 1.400.000 kronor». Och det beslutet har, som bekant, sedan upprepats vid hvarje derpå följande riksdag.

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

Det förslag, som nu framlagts, står ock i närmaste öfverensstämmelse med den uppfattning, Riksdagen 1895 i de mest oförtydbara ordalag gjort gällande. De förändringar, som deri skett, stå ock i närmaste öfverensstämmelse med de önskningsmål, som framstälts under diskussionen rörande 1895 års förslag. De syfta uteslutande på att minska kostnaderna, minska fondbildningen och förenkla apparaten. Naturligtvis kan man säga: »Icke är detta något bindande skäl för oss att antaga förslaget». Nej, naturligtvis icke. Men det tror jag dock att man måste erkänna, att skall man förkasta det, skall man stryka ett streck öfver det som man under fjorton års tid förklarat sig arbeta för, skall det ske på grund af tungt vägande skäl. Så vidt jag har funnit, hafva några nya dylika skäl icke anförts.

Här har talats om att det skulle vara en orättvisa att låta den ene komma i delaktighet af försäkringen genom tvångsförsäkring, då man icke gör det för alla. Jag bestrider på det bestämdaste, att en dylik orättvisa förefinnes. Den orättvisan kunde icke förefinnas i annat fall, än att lagförslaget vore så affattadt, att någon vore utestängd från möjligheten att blifva delaktig af försäkringens förmåner. Men detta lagförslag — jag ber särskildt att få betona det — innebär införande af en försäkring, som står öppen för alla, för hvarenda svensk medborgare, och till alla, som inträda i försäkringen, lemnar staten efter samma norm och på samma sätt ett bidrag. Det tror jag icke man kan kalla en orättvisa.

Anledningar till att man velat underkasta en del af medborgarne försäkringspligt och lemna åt de andras fria vilja att försäkra sig, hafva så många gånger framhållits, att jag knappast behöfver upprepa dem. Att icke det är någon orättvisa, tror jag mig redan hafva påpekat. Det är fullkomligt obestridligt — att endast genom obligatorisk försäkring det kan vara möjligt att få just de svagaste existenserna delaktiga af försäkringens förmåner. Enligt min tanke ligger en af de största förtjänsterna i detta förslag just i dess användning af kombination utaf obligatorisk och frivillig försäkring. Det är, såsom jag redan framhållit, icke möjligt att genom endast frivillig försäkring få dessa, som man vill hafva obligatoriskt försäkrade, att tänka på sin ålderdom; man har därför för dem infört obligatorisk försäkring, som mynnar ut i erhållandet af jemförelsevis små belopp, icke blott för att på detta sätt med eller mot deras vilja bereda dem en viss trygghet på deras ålderdom, utan äfven och icke minst därför, att man endast på detta sätt hoppas kunna uppfostra hela folket till sparsamhet och omtanke.

Man har äfven mot denna försäkring anmärkt, att den skulle vara i finansielt hänseende förkastlig, och att den föreslagna fondbildningen skulle medföra de största vådor. Jag skall icke inlåta mig mycket på denna sak, ty jag tror, att män inom denna kam-

mare, hvilka äro mycket sakkunnigare än jag, skola derom yttra sig, om så är behöfligt. För mig har emellertid denna anmärkning ej syntts afgörande. Jag vill nu icke bestrida, att det icke möjligtvis kan understundom blifva bekymmersamt nog att från en hand placera en åtta millioner om året; men detta borde väl dock icke vara ett så oöfverstigtligt hinder, att man för den skull skall förkasta hela förslaget. Jag ber endast att med några få siffror få bestyrka detta. På det enda året 1896 ökades sparbankernas behållningar med 20 millioner kronor. Postsparbankens insättningar ökades sistlidet år med öfver 8 millioner kronor. År 1895 intogo blott våra svenska lifförsäkringsbolag i lifförsäkrings- och lifräntepremier omkring 15 $\frac{1}{2}$ millioner kronor, och samtidigt hafva ju en mängd andra allmänna och enskilda kassor till placering emottagit betydliga belopp. Kan man då verkligen tro att, om man skulle inrätta ytterligare en fond, till hvilken ej årligen skall ingå större belopp i medeltal än hvad postsparbanken för närvarande årligen placerar, om man, säger jag, skulle göra detta och samla fonder, som först efter 80 år skulle uppgå till 400 millioner kronor, sådant skulle inverka synnerligen farligt på våra finansiella förhållanden å länemarknaden? År 1870 fans det i våra sparbanker ännu icke 60 millioner kronor, och nu finnas der omkring 400 millioner. Jag är viss på att om någon år 1870 sagt, att våra sparbanker skulle till seklets slut hafva samlat in och i fonder placerat 400 millioner kronor, erfarne finansmän helt naturligt skulle hafva sagt, att något sådant icke skulle kunna gå för sig, så mycket pengar skulle icke kunna placeras inom vårt land. Men männe man å länemarknaden nu tänker så synnerligen mycket på denna placering i sparbankerna; för min del tror jag icke det.

Vidare har man mot den obligatoriska försäkringen gjort en invändning, som utan tvifvel förtjenar det allvarligaste beaktande: man har talat om — särskildt har en ärad reservant på stockholmslänsbanken berört detta ämne och äfven herr Redelius har ordat något derom — man har talat om det missnöje, som skulle uppstå bland arbetarne, om man tvingade dem genom en sådan lag. Ja, jag är viss om att tillämpningen af detta författningsförslag, om det antages, skall till eu början framkalla ganska mycket missnöje, och att det äfven sedermera mången gång skall inträffa, att personer äro missnöjda med det och klaga öfver detsamma. Jag har öfver hufvud taget icke hört talas om någon pensionskassa, der folk tvingats att inträda, hvars historia icke företett många yttringar af missnöje från dem som nödgats blifva dess medlemmar, och detta därför att folk alltid sträfva efter att få det bättre än de ha. Missnöje kommer således utan tvifvel att förefinnas, därför att somliga tycka sig få för litet för sina pengar, när de se de stora fonder som samlas; men detta missnöje böra vi icke taga hänsyn till, därför att det är fullkomligt oberättigadt och

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m.

(Forts.)

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller liffränta äfven kommer att väsentligen försvinna i samma mån som pensionslagen kommer att verka och de missnöjde börja märka, att de såväl som de, hvilka frivilligt gjort insatser, komma i åtnjutande af pension.

m. m.
(Forts.)

Jag har varit med om denna arbetareförsäkringsfrågas behandling nästan ända från dess början; jag har sett ofantligt många resolutioner och uttalanden i ämnet af arbetaresamfund; jag har hört många uttryck af missnöje med de förslag som framkommit, uttryck som ofta iklädts en mycket skarp form, som det brukas på det hållet. Men en sak har jag aldrig sett, och det är någon protest från arbetarnes sida mot den obligatoriska försäkringen; tvärtom har jag alltid sett, att de uttalat sig för sådan. När man således här talar om missnöje bland arbetarne, så torde man icke kunna vända detta mot den obligatoriska försäkringen, hvad man än för öfrigt kan ösa för argument derur.

I samband med talet om detta missnöje, som skulle uppstå, har man pekats öfver Östersjön och sagt: »gå till Tyskland och hemta varning». Ja, mina herrar, jag tror visserligen, att det kan i detta afseende vara gagneligt att gå öfver till Tyskland och derifrån hemta lärdomar. Men för visso bör man, om man det gör, vara bättre rustad än den ärade reservant från Första Kam-maren, som förklarar sig hafva gjort till sin särskilda uppgift att under gångna år der studera försäkringsväsendet. När man, såsom han, på ena raden förklarar sig hafva kommit till det resultat, att den obligatoriska försäkringen i Tyskland haft den följden med sig, att arbetarne äro liknöjda för sin framtid och använda de penningar de få öfver till öl och granna kläder, och å den andra raden säger, att bland arbetarne råder det djupaste missnöje öfver att den obligatoriska försäkringen hindrar dem från att sätta in sina penningar på sparbankerna — då har man verkligen örfilat upp sin egen logik så, att den är till den grad svag, att man nästan har anledning antaga, det den ärade reservantens observationsförmåga icke varit stort starkare.

Men mycket sant är emellertid, att om man går till Tyskland, skall man der kunna få kännedom om många och stora yttringar af missnöje. Mycket försigtig får man dock vara att deraf draga slutsatser. Äfven jag har varit i Tyskland samt der haft tillfälle att något studera hithörande förhållanden. Jag har dervid bland annat funnit, att man noga måste gifva akt på sin interlokutörs politiska ståndpunkt. Kommer man t. ex. till Berlin eller något annat ställe, der den politiska oppositionen är stark, så skall man finna, att yttringarna af missnöje der äro mycket skarpare än på andra orter, der den politiska oppositionen icke är så stark.

Men för öfrigt erkänner jag visserligen, att Tyskland i viss mån utgör ett varnande exempel. Det som der skett kan — om det tillåtes mig att kanske till herrar latinhatares ovilja och herrar

latinvänners tillfredsställelse begagna ett latinskt ordspråk — be-
tecknas så, att det är i många afseenden »observandum, sed non
imitandum»: det förtjenar att läggas märke till, men icke att
efterliknas. Hvad som i Tyskland väcker missnöje, är framför
allt innehållet i de lagbestämmelser, med hvilka försäkringen
genomförts. Är det också underligt att en sådan lagstiftning
väcker missnöje. Är det underligt att så är förhållandet med
arbetsgifvaren, som ständigt — så fort han sysselsätter en arbetare
— måste tänka på denna obligatoriska inklistring af märken,
märken, som för närvarande finnas till olika valörer för att an-
vändas i olika fall och inom olika distrikt till ett antal af icke
mindre än 128. Är det underligt att han är missnöjd, när han
på det mest invecklade och konstiga sätt skall i hvarje fall be-
stämma, till hvilken pensionsklass vederbörande skall höra, och
när normerna för dessa bestämmelser fastställas olika inom olika
distrikt och på ett sådant sätt att, såsom jag har mig bekant, det
t. ex. i Berlin kan bero på huruvida vederbörande i fråga bor på
östra eller västra sidan af en gata, om han skall tillhöra den eller
den pensionsklassen? Kan det vara underligt, om arbetarne sjelfva
äro missnöjda med en försäkring, som är på det sätt anordnad,
att så snart de tillfälligtvis, för en kortare tid, uttråda ur den-
samma, deras rätt går förlorad, så vidt de icke frivilligt fortsätta
inbetalningarna och dervid erlægga icke blott sina egna afgifter,
utan äfven arbetsgifvarnes och statens bidrag. I detta afseende
kan man således med allt skäl varnande hänvisa till Tyskland.

Men det måste väl af den opartiske granskaren erkännas, att
de i den tyska lagen befintliga oegentligheter och felaktigheter
har man undvikit i det nu föreliggande svenska lagförslaget. Det
är därför icke lönt att komma och tala missaktande om detsamma
och säga, att vi icke skola kopiera Tyskland. Vi hafva icke
kopierat Tyskland uti detta lagförslag, lika litet som vi skulle
behöft göra det i fråga om införandet af en obligatorisk invaliditets-
försäkring. ty här i Sverige hafva vi från gamla tider haft sådan
inom bergshandteringen, och vi hafva den än kvar inom sjöfarts-
näringen. Den principen är således icke något lån från Tyskland.

Men vill man hänvisa till Tyskland, då skall man kunna
åberopa något annat. Man skall kunna peka på hvilka bördor
arbetsgifvare, staten och arbetarne der velat åtaga sig för att lösa
denna viktiga fråga. Vi skola komma i håg, huru ofantligt stora
dessa bördor, äfven relativt taget, äro mot hvad här är fråga om.
Arbetsgifvarne i Tyskland hafva ju att betala hela den mycket
dryga olycksfallsförsäkringen, en tredjedel af sjukförsäkringen och
hälften af invaliditetsförsäkringen, främräknadt statsbidraget. Så
stora uppoffringar har man i detta land ansett sig böra underkasta
sig för att lösa denna fråga. När man, såsom herr Benedicks i
Första Kammaren, uti sin reservation talar om att Tyskland skulle
vara djupt missnöjdt med dessa bördor, därför att de utgöra ett

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. (Forts.) väsentligt hinder för dess deltagande i den allmänna industriella och kommersiella konkurrensen — kan man då verkligen tro på, att en person, som säger något sådant, har någon verklig kännedom om tyska förhållanden? Tyskland skulle vara nedböjdt af dessa bördor, Tyskland, som just under dessa sista 25 år arbetat sig fram till främsta platsen bland de industriidkande staterna! Männe icke dess historia snarare visar, huru det lönar sig att påtaga sig *rättvisa* bördor.

Man har äfven talat om att man borde öfvergifva invaliditetsförsäkringen och återigen börja med olycksfallsförsäkring, och något sådant finnes äfven antydt i en af reservationerna. Ja, den vägen har man ju två gånger försökt, nemligen 1891 och 1892, men då ville man icke det heller. För min del erkänner jag villigt, att det fins åtskilligt, som talar för ett sådant tillvägagående, om man blott ej förgäter, att genom en olycksfallsförsäkringslag blir en lagstiftning rörande invaliditetsförsäkring icke umbärlig. Men inser man *det*, blir ju frågan om hvar man skall börja endast en taktisk fråga.

I detta hänseende kan jag aldrig förgäta ett samtal, som jag år 1891 hade med Anders Petter Danielsson, hvilken var min kamrat både i den första och den andra arbetareförsäkringskomitén. Han intresserade sig ytterst lifligt för det af den första komitén framlagda förslaget till obligatorisk ålderdomsförsäkring, och äfven, såsom herrarne veta, för det förslag, som framkom år 1895.

Vi diskuterade nu om hvilken väg man lämpligast borde följa, hvar och hur man borde börja, och han svarade, att man naturligtvis skulle först taga i tu med den försäkring, som kunde intressera folket i dess helhet; i ett land, som vårt, der industriarbetarne äro jemförelsevis få i förhållande till det stora antal medborgare, som icke egna sig åt industriellt arbete, der ansåg han för sin del det gifvet, att den försäkringsform, som skall kunna väcka det allmännaste intresset, måste just vara invaliditets- eller ålderdomsförsäkringen. För min del tror jag, att mycket talar för att han hade rätt deri.

Den siste ärade talaren inlät sig äfven på vissa af förslagens detaljer. Jag skall icke deruti följa honom, ty jag har redan länge upptagit kammarens tid. Jag får väl tillfälle att återkomma dertill, när vi komma till de paragrafer, som det gäller. Jag inlåter mig icke derpå äfven af en annan orsak, nemligen emedan jag tror, att det är fördelaktigast, om kammaren vid behandlingen af denna punkt uteslutande eller åtminstone hufvudsakligen fäster sig vid den viktiga frågan: Skall Andra Kammaren hålla fast vid den obligatoriska försäkringspligten, eller skall den nu kasta denna öfver bord?

Slutligen, mina herrar, några ord om saken i dess helhet och frågans nuvarande läge. Jag klandrar visst icke dem, som äro betänksamma. Den fråga, som här föreligger, är af den all-

varligaste natur. Den är mer omfattande, mer ingripande och innebär i sig mer vidtgående konsekvenser än kanske någon fråga, som vi haft att behandla på årtionden, och den föreslagna försäkringens genomförande är utan tvifvel förknippadt med många och stora svårigheter. Jag klandrar därför visst icke dem, som fortfarande äro betänksamma, men med endast betänksamhet lösas inga svårigheter. Vill man målet, så måste man förr eller senare äfven vilja medlet.

Det är, mina herrar, ett egendomligt förhållande med arbetareförsäkringsfrågan i vårt land. Sedan snart 15 år tillbaka står den på dagordningen. Sedan snart 15 år tillbaka står den, efter hvad jag tror, upptagen på alla politiska partiers program och har utgjort föremål för vexlande ministerers uppmärksamhet. Att så varit förhållandet under denna tid, under hvilken uppfattningen inom de olika partierna i öfrigt varit så olika, har enligt mitt förmenande otvifvelaktigt ytterst berott på den lifliga känslan af de förpligtelser, som i vår tid med dess storartade utveckling måste anses åligga statsmagterna gent emot kroppsarbetets män, och för visso har icke denna känsla, denna ansvarskänsla kunnat minskas eller minskats, sedan vi öfvergifvit den frihetens princip på det ekonomiska området, under hvars tillämpning grunden till vår nuvarande ekonomiska utveckling lagts. Vi, som i det längsta kämpade för bibehållandet af dessa principer, hade dock redan då erkänt, att om dessa principer i vår tid på något område måste öfvergifvas, så var det, när det gälde att trygga kroppsarbetarnes existens, hvarför vi icke på detta område längre kunde uppehålla vår älsklingsteori om statens non-intervention. Och I, mina herrar, I, som hafven bidragit till att skapa det ekonomiska och politiska system, under hvilket vi för närvarande lefva, I hafven — och det skall alltid lända eder till heder — utan tvekan erkänt, att denna frågas lösning i sjelfva verket endast är konsekvensen af edra egna principer. Det är icke nog med — det har man från alla håll erkänt — att föreslå och vidtaga åtgärder till arbetsgifvarnes fromma, äfven om man är fullt öfvertygad, att man dermed gagnar landet i dess helhet. Man måste äfven rigta sin uppmärksamhet direkt på att söka gagna kroppsarbetarne och förbättra deras ställning, och man skall, om man gör det, finna, att man icke i mindre mån har gagnat landet i dess helhet.

För min personliga del skulle jag visserligen hafva önskat, att mångt och mycket i detta förslag varit annorlunda, men jag har så pass länge varit med i det politiska lifvet, att om jag lärt mig något, så är det, att man vid främjandet af sina önskemål måste taga hänsyn äfven till andras uppfattning och ärliga öfvertygelse.

Jag har därför inom utskottet röstat för Kongl. Maj:ts förslag med de modifikation, som utskottet föreslagit, och jag kommer att rösta för det äfven inom kammaren. Jag gör det utan af-

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m.

(Forts.)

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

seende på det missnöje, som möjligen genom lagens tillämpning kan åstadkommas, i fullt medvetande om att jag dermed åsyftar något godt, icke blott därför att jag tror mig derigenom vidtaga en åtgärd, som i väsentlig mån skall stärka de ekonomiskt svagastes existens, utan äfven därför, att jag tror, att detta förslag skall blifva en god uppfostran för vårt folk till omtanke och sparsamhet, och att det, trots ett tillfälligt missnöje, likväl skall i hög grad bidraga till den känsla af solidaritet mellan samhällets olika klasser, för hvilken vi outtröttligt måste arbeta, äfven med fullt medvetande om att idealet aldrig skall nås.

Herr talman, jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen.

Häruti instämde herrar *Elis Nilson* och *Centerwall*.

Vidare anförde:

Herr Bergmark: Då jag allt ifrån min ungdom har mig noggsamt bekant, hvilka små förhållanden det råder på landet, och under hvilket svårt ekonomiskt läge arbetarne der lefva, skulle jag med glädje helsa den dag, då en lag blefve stiftad, som i någon mån kunde skydda dem för nöd och förödmjukelse på gamla dagar. Men då jag icke kan finna, att det lagförslag, som här föreligger, ens närmelsevis kan nå detta mål, så anhåller jag att på detsamma få yrka afslag.

Enligt min uppfattning kommer nemligen landtbefolkningen icke att i nämnvärd mån begagna sig af vare sig den obligatoriska eller den frivilliga försäkringen. Uteslutna från den obligatoriska försäkringen äro nemligen jordtorpare och med dem jemförliga mindre jordbrukare, lägenhetsinnehafvare, arrendatorer af mindre hemman, äfvensom mindre yrkesidkare, handtverkare, ackordsarbetare, tillfälliga arbetare m. fl., och med detsamma dessa kategorier blifvit uteslutna, är ock hardt när hela landtbefolkningen utesluten, emedan alla de i § 2 upptagna förr eller senare ingå i den ena eller andra af dessa kategorier. Och för det andra kommer den del af landtbefolkningen, som skulle blifva berörd af den obligatoriska försäkringen, efter all sannolikhet icke att underkasta sig densamma eller åtminstone att göra det endast med mycket missnöje, ty de försäkringspligtige skola känna sig frestade att säga till jordegarna: Detta är endast ett sätt att öfverflytta fattigvårdstungan från edra skuldror till våra. Om I betalen afgifterna — à la bonheur, då skola vi vara belättna. Men skola vi betala afgifterna, så innebär ju detta endast, att fattigvården flyttats öfver från edra skuldror till våra.

Tager man åter hänsyn till de afgifter, som fastighetsegarne i stad och på landet skola betala, så måste, vid en fastighet af samma värde, proportionen mellan dessa afgifter förefalla orimlig och orättvis. Om jag t. ex. tänker mig ett hus i en stad, värdt,

såsom förhållandet är med de mindre husen i Stockholm, 200,000 kronor. så har husegaren en eller ett par tjänare eller tjänarinnor, och den afgift, han för dem har att betala, är ju så obetydlig, att den icke är någonting att fästa sig vid. Hans afgifter för den tjenstepersonal han använder blifva nemligen icke mer än mellan 20 och 25 kronor. Tager man en egendom af motsvarande värde på landet, så blir den försäkringspligtiga personalen der mellan 50 och 100 personer. Då dessa efter all sannolikhet icke åtaga sig att sjelfva betala några afgifter, komma dessa att falla på egendomsherren, och denne får då betala, icke 25 kronor såsom stadsbon, utan 300, 400 eller 500 kronor.

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m.

(Forts.)

Af dessa anledningar kunna tydligtvis hvarken arbetsgifvarne eller arbetstagarne acceptera det föreliggande förslaget. Den obligatoriska försäkringens fördelar komma städerna och framför allt städernas industriidkare till godo. Städernas förmögnare invånare hafva ju, såsom jag redan nämnt, endast ett fåtal tjänare, och hafva lätt att pensionera dem. Industriidkarne hafva visserligen en större personal, men äro i det lyckliga läget, att de redan nu kunna betala sina arbetare dubbelt eller tredubbelt så höga löner, som landtmännen kunna bestå sina. Arbetet sker hos industriidkarne mera regelbundet, och hela operationen med liqviden blir för dem endast en bokhållerifråga.

Resultatet af denna försäkring, när den någon tid hunnit verka, blir, att tjänarne i städerna liksom industriidkarnes arbetare äro pensionerade, men deremot icke landtmännens. Fördelarne för industriarbetarne och stadsarbetarne äro redan nu öfvervägande, och genom dem attraheras redan arbetare från landet. Hädanefter skulle, om förslaget antoges, fördelarne blifva ännu större, och denna institution skulle i dubbel mån verka derhän, att arbetare attraherades från landet till städerna och industrien. Följaktligen måste alla jordegare vara emot att acceptera ett sådant system som den obligatoriska försäkringen.

Hvad den frivilliga försäkringen angår, så kan det naturligtvis icke komma i fråga, att i de samhällslager, som man här vill träffa — såsom äfven föregående talare påpekade — en man, hvars hela sträfvan går ut på att skaffa bröd för morgondagen, skall bekymra sig om hvad han skall äta om 20, 30 år. Hans sträfvan gäller morgondagen, och icke sätter han in något af sina besparingar frivilligt. Hvad åter angår de förmögnare, bättre lottade, kraftfullare och ordentligare individerna i denna samhällsklass, så föredraga de gifvetvis, om de få något öfver, att sjelfva placera sina besparingar eller skaffa sig något nyttigt föremål, som de sjelfva kunna hafva glädje af, och som tillfaller hustru och barn, om de sjelfva falla ifrån, och det är alldeles gifvet, att de icke komma att placera sina besparingar i en dylik försäkring.

Jag kan följaktligen icke tänka mig, att landsbygdens befolkning i någon nämnvärd mån kommer att begagna sig af vare sig

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller läfränta m. m. frivillig eller obligatorisk försäkring, och yrkar därför som sagdt afslag å nu förevarande förslag.

Men behovet återstår dock, och jag skall med verklig glädje helsa den dag, då en lag blir stiftad, som kan skydda dessa medborgare från en bekymmersam ålderdom. Och det finnes ett mycket enkelt medel att åstadkomma detta, nemligen att använda ett par konsumtionsskatter för detta ändamål. Om man t. ex. härför använder tullen å tobak samt åsätter en tillverkningskatt på öl, så har man kommit mycket långt.

Den nuvarande tullen å tobak lärer inbringa 3,900,000 kronor. Tillverkningen af öl uppgår till en qvantitet af 375 millioner halfbuteljer. Åsätter man en skatt af 1 öre per halfbutelj, har man 3,750,000 kronor om året. Tullen på tobak motsvarar ungefär det statsbidrag som är i fråga. Den af mig omnämnda tillverkningskatten på öl svarar ungefär mot det arbetarnes bidrag, som är ifrågasatt. Båda skulle inflyta mycket rättvist, mjukt och mildt, utan ansträngning från något håll; och man kan väl sätta i fråga, om det kan finnas något behagligare sätt att pensionera sig på gamla dagar än att i ungdomen dricka ett glas öl eller röka en cigarr.

Dertill skulle hela svårigheten med beskattningen vara inskränkt; och det behöfves intet embetsverk och ingen fondbildning, och utdelningen af pensionen kunde börja året efter sedan en lag blifvit fastställd. Skulle man dertill vilja tillägga en liten personlig årsafgift, t. ex. 50 öre för de mindre bemedlade och en något högre årsafgift på några kronor för de mera bemedlade, så skulle högst afsevärda belopp inflyta utan ansträngning, utan svårighet och utan missnöje; och utan att inblanda arbetsgifvare, arbetstagare, fonder eller embetsverk eller någonting, skulle man hafva en fond, som i största möjliga måtto skulle tillfredsställa de nuvarande och blifvande åldringarnas behof.

Jag kan icke finna annat än att detta vore ett sätt att lösa frågan, så enkelt, att intet dermed kan täfla. Och under förhoppning att förslaget nu faller, skall jag med glädje helsa den dag, då ett förslag på nu angifna grunder blir antaget. Herr talman, jag yrkar afslag å utskottets förslag.

Herr Schenström: Då jag i denna fråga har samma uppfattning som greve Hamilton, skulle jag ju kunna inskränka mig till att instämma i hans utmärkta anförande, men i en fråga af så genomgripande betydelse, att en representation väl sällan står inför afgörandet af något så viktigt, anser jag vara särskild anledning att yttra sig, äfven om man icke har något egentligt nytt inlägg att göra i diskussionen.

Jag skall då, innan jag kommer in på förevarande förslag, i allmänhet betraktadt, sysselsätta mig något med olika sätt, hvarpå

man sökt lösa detta problem om pensionering, som under långliga tider i olika länder så många hjernor sysselsatt sig med.

Ett uppslag dertill är att söka åstadkomma pension för *alla*, och hvartill detta skulle leda, kan man se af den utredning, som utskottet lemnat i anledning af herr Nilssons i Sorröd motion i fråga härom.

Ett annat sätt, som mången i vårt land för närvarande talar om, är, att alla skola betala pensionsafgifter, men endast de behöfvande erhålla pensioner, och på enskild väg lärer man söka åstadkomma ett förslag i sådant syfte. Förutom det, att det väl icke skulle blifva så godt att bestämma, hvilken som verkligen är behöfvande, och att det säkerligen för många icke blefve tilltalande att betala pensionsafgifter, men icke få någon del af pensioneringen, skulle ett sådant förslag också leda till orimliga kostnader. Jag skall i sistnämnda hänseende tillåta mig omförmåla, att i den stad, jag har äran representera, företogs förra året en utredning rörande kostnaden för genomförande derstädes af en sådan pensionering, och det visade sig då för staden Vesterås med ett invånarantal af omkring 9,000. att, om der vid 55 års ålder pension skulle kunna meddelas åt hvar och en, hvilkens årsinkomst understege 500 kronor, och pensionsbeloppet skulle blifva för män 250 kronor och för qvinnor 165 kronor, dertill skulle behövas ett belopp af ungefär 128,000 kronor om året, när hela uttaxeringen sistlidet är för kommunens, kyrkans och skolans behof belöpte sig till omkring 110,000 kronor, eller i det närmaste 5 kronor för hvarje bevilningskrona.

I en landsförsamling uti Vestmanland gjordes också en sådan utredning. Det var i Kolbäcks socken; och årligen skulle behövas 46,000 kronor för att genomföra ett sådant förslag till pensionering der med 200 kronor för hvarje pensionär; fattigvårdsutgifterna uppgå i den församlingen för närvarande till omkring 6,700 kronor, och skulle efter tillämpning af merberörda förslag nedbringas till 5,500 kronor.

Föröfrigt skulle väl ett sådant sätt att lösa frågan endast vara att hänföra till, om jag så må uttrycka mig, en finare fattigförsörjning; och hvad herr Sahlin i sin motion håller sig till, enligt den danska lagen om ålderdomsunderstöd, är ju ej annat än, såsom utskottet säger, ett slags utvidgning af den vanliga fattigvården, men fyller icke det behof, som en verklig s. k. arbetareförsäkring söker afhjelpa.

Jag skall nu öfvergå till förevarande förslag, hvilket sönderfaller i obligatorisk och frivillig försäkring. Mot den obligatoriska försäkringen har man ju haft mycket att invända, och det säges, att den skall åstadkomma mycket missnöje. Särskildt omförmåles af en reservant i Första Kamnaren, hurusom i Tyskland arbetsgifvarne skola vara missnöjda, därför att de få betala försäkringsafgifterna, men att arbetstagarne också skola vara missbelåtna,

*Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta

enär de för dylika afgifter icke få använda sina besparingar för den närvarande tidens behof. Detta senare förhållande synes mig dock något besynnerligt, då arbetsgifvarne, efter reservantens uppgift, få betala försäkringsafgifterna.

m. m.
(Forts.)

Mot föreliggande förslag anmärkes särskildt, att, ehuru det står, att arbetstagarne få betala försäkringsafgifterna, det ändå i sjelfva verket blir arbetsgifvarne, som få betala dem. Då det gälde 1895 års förslag, var man icke nöjd med att arbetsgifvarne skulle få betala en del af försäkringsafgifterna. Men när man nu föreslagit, att arbetstagarne skola få betala dem, så är det ändå icke bra. Jag undrar, huru man då skall ordna saken? Och det må nu vara huru som helst dermed, hvem som får vidkännas dessa afgifter, borde det väl medgifvas, att när arbetsgifvaren får betala, detta förhållande dock i sin mån kommer att räknas honom till godo vid fråga om lönepåökning.

Man säger vidare, att om något skall göras, måste det ske på *frivillighetens* väg; och det yrkar herr Redelius i sin reservation. Men för att komma med ett sådant förslag, måste herr Redelius vara ganska säker på att försäkring å frivillighetens väg skall erhålla någon allmännares utbredning. Skulle man dock få döma efter herr Redelii yttrande i utskottet om tillståndet i hans församling uti ekonomiskt hänseende, förekommer det likväl, såsom herr Redelius icke skolat kunna komma till ett sådant resultat. Min uppfattning och min erfarenhet af lifvet är deremot den, att här fordras *tvång*, ty annars får saken icke någon allmännares utbredning. Det må väl nemligen medgifvas, att den svenska nationen icke i allmänhet är fallen för sparsamhet, och fordringarna på lifvet i alla samhällsklasser äro så stora, att om icke tvång föreligger, blir det vanligtvis ingen afsättning för ålderdomen, så framt man icke har ganska betydliga inkomster.

Man talar likväl mycket om att det ändå framgår, huru sparsam nationen är, deraf, att så stora belopp insättas i sparbankerna. Sistberörda förhållande rörande sparbanker vill jag visst icke bestrida; och jag nämner om, för att dermed antyda, att jag icke är främmande för sparbankers verksamhet, att jag tillhört Vestmanlands läns sparbanks direktion i många år och en stor del deraf varit dess ordförande. Men det är nog så, att de insättningar, som göras i sparbanker, äro af mera rörlig beskaffenhet; de få ofta icke stå qvar till ålderns dagar. Och det är vanligen ganska få af de samhällsklasser förevarande förslag afser, som hafva mera afsevärda besparingar inestående å sina sparbanksböcker, när ålderdomen kommer.

Jag skall i sammanhang dermed tillåta mig att åberopa några uppgifter ur en redogörelse för Vestmanlands läns sparbank för år 1897. Insättarnes antal var det året mellan 12 och 13 tusen, men af dessa var det 1,721, som hade blott 100 kronor; de, som

hade 1,000 kronor och deröfver, voro 286, och öfver 2,000 kronor hade endast 88.

I anslutning härtill vill jag såsom min åsigt uttala, att jag tror, det endast mera sällan besparingar skulle erhållas genom att, såsom en reservant i Första Kammaren framhållit, hvar och en sjelf finge spara för sin ålderdom och behålla försäkringsafgiften 10 kronor 40 öre jemte ränta på ränta såsom ett sparadt kapital, som vid 65 år skulle efter en ränteberäkning såsom i »handel och vandel» uppgå efter 5 procent till 1,900 kronor, men efter 6 procent till 2,600 kronor. Der är ju reservanten, i förbigående sagdt, uppe i ganska höga räntesatser, men komma vi in på kapitlet om fondbildning, då förmenar han att fara är få högre låneränta än 2 ½ procent. Gyllene tider måtte det då emellertid blifva för dem, som behöfva låna pengar!

Jag skall nu något vidröra kostnaderna och fondbildningen. I det hänseendet förekommer det mig, att man icke kan taga någon hänsyn till herr Redeliu svartmålningar, då han rullar fram milliarder för oss, och icke vill fästa afseende vid hvad de sakkunnige i fråga härom säga. Skall man nemligen icke få lita sig helt och hållet till de sakkunniges beräkningar i denna speciella fråga, vet jag icke, huru man skall kunna bära sig åt i det politiska lifvet uti dessa ej sällan förekommande spörsmål, der man har svårt att sjelf bilda sig ett bestämdt omdöme. Dessutom finnes ju i detta hänseende en regulator, om jag så må säga, i 29 § af lagförslaget, der det föreskrifves, att inom 5 år och sedan en gång hvar tionde år skall verkställas en på vetenskaplig sannolikhetsberäkning grundad undersökning, huruvida afgifter samt bidrag äro tillräckliga för utgifterna; och detta är för herr Redelius tillfyllestgörande, när det är fråga om hans förslag angående frivillig försäkring, men vid den obligatoriska försäkringen kan, enligt herr Redeliu förmenande, rättelse »enligt lagens egna bestämmelser» ej ega rum.

Vidare hafva anmärkningar framstälts emot att pensionerna äro för små, att ej barnpensionering m. m. upptagits, men utskottet har ej kunnat gå längre af försigtighet att landet skall kunna utan svårighet bära kostnaderna, och i öfrigt är den frivilliga försäkringen just för att komplettera den obligatoriska, sedan man fått något att bygga på, men enbart duger ej den frivilliga försäkringen, till ådagaläggande hvaraf jag jemväl får åberopa förhållandena i Frankrike, der de sparsamma fransmännen funnit nödigt söka öfvergå från frivillig till obligatorisk försäkring. I detta sammanhang vill jag anföra, hvad som rörande frivillig försäkring i Frankrike uppgifves i kongl. kommerskollegii underdåniga utlåtande öfver nya arbetareförsäkringskomiténs förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete. Der bestämdes nemligen genom lagen den 20 juli 1886, att lägsta insatsen för lifränta i en dertill afsedd kassa skulle vara 1 franc och högsta

*Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m.

(Forts.)

lifräntan 1,200 francs. Men det har visat sig, att insättningarna år för år minskats; och yttrar kommerskollegium vidare i nämnda utlåtande: »Erfarenheten har lärt, att det icke i allmänhet är arbetarne, som betala till kassan, utan andra personer, och att de arbetare, som äro der tillförsäkrade pensioner, hafva denna rätt hufvudsakligen emedan de stora jernvägsbolagen och andra större industriella bolag m. fl. gjort insättningar till förmån för sina arbetare. Äfven privata kassor i Frankrike med styrelser, utsedde af arbetare och arbetsgifvare, hafva ej lemnat goda resultat. Af 12 millioner arbetare, som kunnat blifva delaktige i dessa kassor, har endast omkring 1 million sökt inträde, och af dem, som vunnit inträde, fullgöra endast en tiondedel sina betalningsskyldigheter. Med dessa resultat för ögonen hafva såväl enskilde som regeringen framlagt förslag till arbetareförsäkring på obligatorisk grundval.»

Slutligen kan det väl icke nekas, hvad man än må säga om förevarande förslag, att utskottet sökt på allt sätt utsträcka möjligheten till försäkring, och om utskottet icke kunnat föreslå ned-sättning af pensionsåldern till 60 år, har man ju vid invaliditet rätt till pension vid 50 års ålder, hvarjemte särskild lag för understöd vid olycksfall ju är under utarbetande. Skall nu emellertid detta förslag, som är resultatet af så många års arbete, ej antagas, böra väl de, som rifva sönder detsamma, åtminstone angifva rimliga grunder för annat förslag; i annat fall är väl så godt som lönlöst att hålla på med denna stora fråga, utan dess lösning får väl öfverlemnas till en kommande generation.

För min enskilda del tycker jag dock, herr talman, att vi litet hvar skulle låta betänkligheterna mot förslaget fara, samt att vi kunde få börja en gång, och det på nu föreslagna väg, som, enligt min tro, skall leda till fosterlandets bästa i mer än ett hänseende.

Jag yrkar således bifall till förslaget.

Herr Anderson i Lydde: Äfven jag vill i dag vara ibland dem, som uttala sin mening beträffande denna stora arbetareförsäkringsfråga, och jag anser mig der till hafva så mycket mera rättighet och skyldighet, som jag, i egenskap af stor industriidkare, står i daglig beröring med den stora klass af samhället, som man genom denna lag vill skydda för fattigdom.

Då den kongl. propositionen förelades oss, var det med verklig lifligt intresse, som jag tog del af densamma. Jag hoppades, att denna lag skulle vara så uttänkt och utarbetad, att den, om den blefve antagen, kunde verka praktiskt och uträtta det goda, som man med densamma äsyftat, samt att den i ekonomiskt hänseende var sådan, att man skulle kunna vara tillfredsstäld med densamma. Jag har sedan dess haft den förmånen att såsom suppleant närvara vid de förhandlingar om denna lag, som sär-

skilda utskottet förehaft. Ju mera dessa förhandlingar fortskridit, hafva dock mina förhoppningar om lagförslagets möjlighet att genomföras i ekonomiskt hänseende gäckats, och jag måste ty värr bekänna, att jag icke kan lägga mitt votum för den obligatoriska försäkringen, ty jag anser, att vårt lands ekonomiska framtid skulle derigenom, så att säga, komma i olycka.

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller liffränta n. m.

(Forts.)

Man har från skilda håll klandrat den kongl. propositionen därför, att ibland de uppräknade klasser af arbetare, som skulle ingå i den obligatoriska försäkringen, ej upptagits en stor klass af landbefolkningen, nemligen torpare, fiskare och, om jag minnes rätt, äfven sjöfolk. Visserligen har i den kongl. propositionen ståtts i utsigt, att dessa möjligen i framtiden skola intagas i den obligatoriska försäkringen, men, mina herrar, denna framtid kommer aldrig. De, som hafva behandlat den kongl. propositionen, de inse lika väl, som regeringen gjort det, att det blir en ekonomisk omöjlighet, och säkert är, att, om regeringen hade gjort beräkningar äfven för dessa grupper i den försäkringsplan, som nu är framlagd, och dessa af mig omnämnda personer varit der upptagna såsom obligatoriskt försäkringsskyldige, detta förslag fått en sådan sträckvidd, att det icke kunnat framläggas för Riksdagen, ty det hade varit omöjligt att genomföra.

Redan af 1890 års folkmängdsstatistik finna vi, att pensionsutgifterna för de grupper, förslaget omfattar, komma att stiga till 23 å 25 millioner kronor om året. Dessa siffror har professor Lindstedt personligen till mig uppgifvit, och visst är, att allt efter som folkmängden och dermed också de försäkringspligtige ökas, kommer denna siffra att stiga till 30 millioner kronor. Dervedlag har jag emellertid icke alls tänkt på den frivilliga försäkringen, som är, så att säga, kombinerad med och kompletterar den obligatoriska.

Utskottet har icke mycket fäst sig vid, huru den frivilliga försäkringen skulle ordnas. Det har tänkt, att den i ingen eller åtminstone i mycket liten utsträckning skulle komma att användas. För mig ställer sig saken emellertid icke så. Icke tror jag, att den frivilliga försäkringen kommer att användas lika mycket som den obligatoriska, men fastän man på detta område icke kan uppgifva några exakta siffror, så antager jag, att den kommer att uppgå till en tredjedel af den obligatoriska, och föreställer jag mig således, att för den frivilliga försäkringen skall erfordras en pensionsutgift per år af 10 millioner kronor, hvilket, sammanräknadt med utgiften för den obligatoriska, medför en årlig pensionsutgift af 40 millioner kronor. Mina herrar, detta är siffror, som tala, och för min del anser jag, att de äro sådana, att jag betviflar, att landet ur ekonomisk synpunkt kan gå in derpå. Väl bildas sålunda under tidernas lopp fonder, men om detta skall lända landet till nytta, det betviflar jag.

Ror. forslay
till lag ang
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

Derför tilltalar mig den *frivilliga* försäkringen, och det äfven derför, att den är byggd på frivillighetens grund. Det är i allmänhet mycket otacksamt att tvinga menniskor, ty tidsandan går i den riktningen, att frihet skall råda i landet och icke minst inom arbetsklassen. Ni veten väl, mina herrar, att denna klass, om möjligt mer än någon annan, uppskattar friheten, och jag vill icke klandra den derför, men kan det då vara lämpligt, att vi nu skola vidtaga en tvångsåtgärd gent emot dessa medborgare, att pålägga dem detta tryck och af deras arbetslöner taga en summa, visserligen icke stor, men vi taga dock i alla fall något från dem, åtminstone under dåliga tider? Under goda tider få visserligen arbetsgifvarne betala detta belopp. Men det är mera godt om dåliga än goda tider, och derför vill jag icke vara med om det tvång, som man här ännar pålägga dem.

Herr talman! Jag anhåller att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Redelii reservation, då jag antager, att herr Redelius vid densamma kommer att foga ett yrkande, att den skall afse ett skrifvelseförslag till regeringen.

Herr Vahlin: Jag har aldrig varit och blir nog heller aldrig någon vän af statens förmynderskap öfver individen, vare sig för framdrifvande af moralisk eller ekonomisk utveckling hos ett folk. Jag har icke trott på detta förmynderskaps välsignelse, då det af anhängarne till ett gammalt system tillitats såsom det säkraste och kraftigaste uppfostringsmedlet för ett folk, och jag tror icke heller nu på dess välsignelse, då det af anhängarne af mycket modernare samhällsåsigter börjar att allt mera vinna erkännande, ja, ända derhän, att man derpå vill grunda framtidens nya idealstat.

Med sådana åsigter är det ju klart, att jag endast med den största obenägenhet kan finna mig uti att rösta för utskottets tvångsförsäkringsförslag, så mycket mera, som detta tvång endast kommer att påläggas *vissa* samhällsmedlemmar, och således härigenom ännu ett nytt streck kommer att dragas emellan samhällets olika klasser. Deremot kan jag utan tvekan ansluta mig till herr Redelius' uppfattning, äfven om jag skulle önskat, att den frivilliga försäkringen gjorts något fördelaktigare för de försäkrade, än den skulle bli enligt hans förslag.

Den frivilliga försäkringen, sådan förslag derom nu föreligger, är byggd på två grundsatser, som jag fullt godkänner, nemligen att staten skall lemna stöd och hjälp åt de svagast lottade samhällsmedlemmarne i kampen för tillvaron, men att staten *icke* skall göra det mot köp af en inskränkning i individens frihet, härmed befordrande ett farligt försvagande redan från ungdomen af hans känsla af, att det är han sjelf, som skall bära ansvaret för sin framtid.

Jag skall, herr grefve och talman, anhålla att få instämna i herr Redelius' yrkande.

Herr Redelius: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet. under det att herr grefve Hamilton talade, för att svara honom på ett par punkter, beträffande hvilka han tycktes hafva missförstått mig eller också förbisett rätta innebörden af desamma.

Beträffande då först mina beräkningar på sid. 70 angående utgifternas sannolika belopp, när försäkringen, enligt utskottets förslag, kunde blifva fullt effektiv, och om fondbildningen, så påstod han, att jag hade beräknat summans storlek på grund af det allra högsta pensionsbeloppet, 203 kronor. Men jag ber att få erinra, att jag så icke gjort, ty det står ju uttryckligen, att beräkningarna äro gjorda under förutsättning, att pensionsbeloppet kommer att utgå till det belopp, som i statsrådsprotokollet angifves såsom det »vanliga», utgörande för man 200 och för qvinna 100 kronor. De möjliga beloppen har jag angifvit i bil. 5. Särskildt fäste jag mig dervid, att herr grefve Hamilton vid denna sin replik icke nämnde något till svar på den del af utskottets motivering, som jag kritiserade och genom hvilken kritik jag sökte visa och tror att jag oemotsägligt visat, att mina siffror icke vore för höga, men väl möjligen kunde anses för låga. Jag tror således, att min beräkning är hållbar på de af utskottet gifna förutsättningar, hvilkas riktighet jag dock bestrider.

Vidare sökte herr grefve Hamilton med åtskilliga bevis styrka tillförlitligheten af de beräkningar, som återfinnas i bilagan till den kongl. propositionen angående pensionsbeloppen och afgifternas belopp. Med anledning häraf ber jag att få säga, att jag just i detta hänseende yttrade, då jag först hade ordet, att ingen anmärkning borde göras, utan att jag ansåg, att denna matematiska auktoritet äfven för mig var en auktoritet, hvarför jag lät dessa siffror stå utan anmärkning. Deremot anmärkte jag, att förutsättningarna för beräkningarna, som dessa matematiker gjort, äro olika enligt min och herr grefve Hamiltons uppfattning. Det är ju klart, att, då man får ett problem med olika siffror, resultatet skall blifva annorlunda, man må vara den största mästare i matematik.

Vidare ironiserade han litet öfver hvad jag yttrade angående yrkesberäkningen och särskildt den tabell, som började med hemmanssegares m. fl. hemmavarande barn och mågar. Han trodde, att han replikerade mig dermed, att han sade, att hemmavarande barn och mågar icke pläga vara öfver 65 år. Jag gifver honom naturligtvis fullständigt rätt deri, men icke träffar det mig och hvad jag sade. Ty först och främst vill jag erinra om, att jag i mitt förra yttrande icke hade något ord om dessa barn och hemmavarande mågar, men eftersom det nämnts, ber jag att få fullfölja det. Uti den s. k. yrkesberäkningen i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition står, att dessa hemmavarande barn och mågar uppgå till ett antal af 382,845 stycken: men enligt »Sveriges officiella statistik i sammandrag 1896» finnes å sid. 10 och 11 på grund af folkmängdsräkningen

Rov. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

Ror. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. (Forts.)

för samma år, afseende folkmängden för år 1890, en beräkning, der rikets folkmängd är fördelad efter yrkesutöfvare, tjenstehjon, hustrur utan yrke, barn under 15 år och »öfriga familjemedlemmar». Dessa »öfriga familjemedlemmar» måste således vara barn öfver 15 år och således sammanfalla med yrkesberäkningens titel i bilagan, men också omfatta öfriga utom barn. Om man nu ser efter, huru denna siffra ställer sig enligt statistiska centralbyråns statistik för nämnda år, och det är icke endast för den grupp, som i bilagan uppräknas, utan för hela rikets befolkning, för *samtliga* hemmavarande barn öfver 15 år och *alla* »öfriga familjemedlemmar» öfver 15 år ända till 70 år och deröfver, blifver hela antalet 363,354 stycken. Denna siffra stämmer icke heller, ty den blifver mindre, om man *tager* med *alla*, än den uppgifves vara, om man, enligt bilagans yrkesberäkning, tager *endast* jordegarnes grupp och jordbrukets binärningar. Det stämmer icke på det viset, och herr grefve Hamilton har icke framkommit med någon nöjaktig förklaring, huru denna olikhet skall kunna blifva begriplig och förklarlig.

Vidare nämnde han, om jag hörde rätt, att det skulle finnas mot-sägelser i min framställning angående den frivilliga försäkringen i förhållande till den obligatoriska. Jag vet icke det. Ty hvad jag framstälde för att visa, hvad jag skulle kunna gå in på, det var hemtadt ur Kongl. Maj:ts förslag och var sådant, som herr grefve Hamilton sjelf förordat, fastän med den skilnaden, att han ville hafva det i förbindelse med den obligatoriska försäkringen. Men det är egendomligt, att, då man tager den obligatoriska ålderdoms-försäkringen för sig, detta motbevisas på det starkaste. Tager man den frivilliga försäkringen för sig, så motsäges det också. Men så anses det gå i hop, om man lägger i hop dem. Jag förstår icke, huru detta skall kunna vara tillförlitligt och antagligt.

Medan jag har ordet, skall jag be att få göra en rättelse, en ändring i mitt förra yrkande, då jag med den förklaring, som kammaren behagade erinra sig, yrkade bifall till reservationen. Jag antydde då min tanke, att det icke kunde anses rimligt eller att man ej kunde begära, att Riksdagen på enskild reservants framställning skulle antaga ett lagförslag, och jag trodde, att ett bifall skulle innebära, hvad jag då uttryckte. Men jag måste erkänna den anmärkningens rättighet, hvilken är riktad mot mig, att detta icke lämpar sig. Ty yrkandet var ju dock positivt. Och om det skulle antagas, är det dock ett lagförslag, som Riksdagen för sin del antagit. Men då jag förut erkänt, att detta icke skulle vara lämpligt, så ber jag att få ändra mitt yrkande derhän, att jag i afseende på den ifrågavarande punkten i lagförslaget yrkar rent afslag. Ty det är detsamma, som jag gjort i punkt 1 uti reservationen, då jag yrkat, att Riksdagen icke måtte bifalla Kongl. Maj:ts föreliggande proposition, såvidt den afser obligatorisk försäkring. Jag yrkar således rent afslag.

Herr Branting: När i tyska riksdagen denna fråga om ålderdoms- och invaliditetspensionering behandlades — och resultatet, sadant det der blef, får ytterst betraktas såsom uppslaget till det föreliggande svenska förslaget — framhölls af arbetarepartiets representanter i riksdagen, att de borgerliga klasserna befunno sig i en för dem ödesdiger villfarelse, om de trodde, att ett antagande af det förslag, som förelåg, eller af något liknande skulle i väsentlig mån verka hämmande på det sociala missnöje, för hvilket förslaget öppet angafs vara afsedt att råda bot. Det erkännes nemligen i Tyskland från alla läger och det är för öfrigt ett historiskt faktum, att, om ej arbetarerörelsen der tagit så hotande former, denna sociala lagstiftning icke heller skulle kommit till stånd. Den hade från början uppfattats och afsett att verka såsom en dämpare på den socialistiska rörelsen. I hvad mån detta lyckats, derom vittna emellertid de val, som derefter egt rum, och derom torde väl också de val, som snart förestå, komma att vittna.

Det förhåller sig nemligen så, att det aldrig kan blifva fallet, att en försäkringslagstiftning kan uppfylla ändamålet att verka socialt utjemnande, om den icke kompletteras med åtgärder, som mera direkt och mera allmänt verka till arbetarklassens fromma och bästa. Såsom sådana angifvas, af arbetarne sjelfva i främsta rummet, införandet af normalarbetsdag — därför demonstrerades, sasom herrarne veta, i imponerande utsträckning här i Sverige i går —: vidare införandet af en fullständig och konsekvent genomförd skyddslagstiftning — till en sådan ha vi här i Sverige endast en ringa början: vidare och icke minst trygghandet och bevarandet af arbetarklassens föreningsrätt, en fråga, som ju särskildt här i landet håller på att arbeta sig fram till aktualitet genom för alla bekanta omständigheter.

Åtgärder af det slag, jag nu omnämnt, de träffa *hela* arbetarklassen, och de vittna om statens intresse att göra något för de svagast situerade samhällsklasserna i deras lif såsom aktivt verkande i samhället. De kunna höja hela lefnadsstandarden för arbetarklassen och återverka därför på alla dess medlemmar, medan deremot — det är ett oundvikligt och i sakens natur grundadt förhållande — en försäkringslagstiftning, äfven om den är ordnad på ett tillfredsställande sätt, ålägger *alla* bördor, men endast låter *en del* af dem, som burit bördorna, komma i åtnjutande af de afsedda fördelarna.

Med denna erinran, som jag ansett mig skyldig att göra nu, när jag första gången har tillfälle att yttra mig i denna fråga här i kammaren, har jag icke velat förneka den stora sociala vigten deraf, att förhållandena i afseende på arbetarklassens ålderdom ordnas på bättre sätt, än för närvarande är fallet. Jag har velat göra denna erinran för att få den intagen i protokollet och för att icke någon skall komma på den tanken, att man enbart genom försäkringsfrågans lösning, mer eller mindre lyckligt, har uppfyllt

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller liffränta
m. m.

(Forts.)

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m. (Forts.)

den rättfärdighet mot arbetarklassen, hvilken för närvarande af statsmagterna måste krävas.

Den försäkring, som i vårt nuvarande samhälle lemnas mot ålderdom och invaliditet, utöfvas, såsom vi alla veta, genom fattigvården; men eftersom detta samhälle icke är byggt på arbetspligt och på organisation af samhällsarbetet annat än i svaga ansatser, blifver följderna också, att den, som i den fria konkurrensen icke kan hålla sig uppe, den, hvars kraft dukar under, betraktas i det allmänna borgerliga föreställningssättet såsom en person, som i viss mån själf vållat sin olycka. Med fattighjelpen följer därför en viss vanära, någonting nedsättande. Man resonerar som så: en sådan person har icke varit skötsam, eftersom han fallit fattigvården eller kommunen till last.

När så är fallet och när detta betraktelsesätt, så vidt jag kunnat finna, har sin grund i själfva det borgerliga samhällets väsen och näppeligen lärers försvinna utan med detta, så är dermed också, enligt min tanke, domen fäld öfver det förslag, som herr Sahlin i sin motion framlagt. Det förslaget kan visserligen åstadkomma en humanisering af fattigvårdsförhållandena, men det är en särskild fråga. Den har icke försäkringsfrågans räckvidd. Den rör icke den sak, hvarom vi här tala, och den bör därför icke heller med den hopblandas. Ty om något skall vara det utmärkande för den försäkringsvård, som samhället enligt förslaget skulle taga om arbetaren, så skall det väl vara det, att samhället hjälper honom till att få en rätt i en annan form, än med en nådegåfva eller allmosa, hjälper honom genom att bistå hans egna ansträngningar till att erhålla en pension, hvilken han icke inför det allmänna föreställningssättet behöfver blygas för att uppbära mera än exempelvis den älderstigne embetsmannen, som direkt tjenat samhället, och hvilken samhället också hjälpt till sin pension. Nästan öfverallt är det väl nemligen fallet, att embetsmannens insats icke räcker till att betala hela pensionen, utan denna åstadkommes genom bidrag af staten och embetsmannen själf. På samma sätt skulle här blifva fallet med arbetarens pensionering.

Detta är också den stora innebörden af detta försäkringsförslag, att man ändtligen kommit så långt, att man erkänner, att samhället har *principiell skyldighet* att bistå äfven de medborgare, hvilka icke så direkt som statstjenaren varit i samhällets tjänst, men hvilka dock genom sin verksamhet tjenat det allmänna. När dessa blifvit i samhällets tjänst utslitna, hafva de gjort hvad som kan krävas för att visa sig värdiga att ihågkommas med hjälp af samhället. Det blifver sålunda en rätt till pension, som medborgaren får genom försäkringen, och pensionstagaren kan bära sitt hufvud högt och behöfver icke på minsta sätt känna sig förödmjukad eller stäld under vare sig statens eller kommunens förmynderskap, därför att han uppbär denna pension.

Man har i afsende på denna pensionering framhållit, att den bör vara frivillig. Det har af motståndarne till förslaget sagts, att om detsamma gått ut på, att staten skulle hjälpa dem, som frivilligt hjälpt sig sjelfva, då skulle de kunna vara med om det, då skulle de icke hafva några principiella betänkligheter mot förslaget, men någon tvångspensionering vilja de icke vara med om. En talare, som varit suppleant i utskottet, yttrade nyss, att han icke ville vara med om att snärja in arbetarne i den »tvångströja», detta förslag innebure, och framhöll, att genom detsamma ett tryck komme att öfvas på arbetarne.

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m.,
(Forts.)

Det är dock anmärkningsvärdt — jag kan deruti endast bekräfta hvad grefve Hamilton i förbigående yttrat — att från arbetarklassen sjelf höras inga protester mot tvångsprincipen. Der vet man nemligen, att derest denna försäkring skall blifva något annat än vackra luftslott på papperet, måste *tvånget* tillgripas. Skall det blifva en försäkring blott på frivillighetens grund — äfven om densamma utrustas med sådana lockmedel, som utskottet här angifver, och genom hvilka denna försäkring skulle blifva mera förmånlig än hvarje annan på frivillighetens grund byggd sådan, som för närvande existerar i något annat land — så blifver det i allt fall ingenting af med denna försäkring, icke därför att arbetarklassen i Sverige är slösaktig och hvad det allt kan heta, utan därför att de närmaste behofven alltid äro så pass tryckande, att de med nödvändighet göra sig gällande framför sådana utgifter, som afse att fylla ovissa framtida behof. Skall man således kunna få *effektivitet* uti arbetarklassens försäkring, så kan man icke undgå *tvånget*, och det finnes uti insigten härom — jag upprepar det ännu en gång — ingen meningsskiljaktighet bland arbetarne sjelfva.

Jag respekterar för min del gerna den ideala uppfattning, som vi nyss hörde här från denna plats uttalas, men jag må säga, att denne den individuella frihetens riddare, som nyss hade ordet, visade ännu en gång, att han på origtigt sätt flyttar förhållandena inom andens och tankens verld in på det ekonomiska området. Inom andens och tankens verld, der bör den individuella friheten gälla, men i det ekonomiska samhällslifvet, der döljer den individuella friheten faktiskt endast ett tvång af de starkare bland de krafter, som der kämpa. Släpper man den individuella friheten der lös, så kommer verkan att bli, att det ändå råder tvång, och i detta fall ett tvång i den riktningen, att det icke alls blir någon försäkring af. Derfor bör man — man kan icke komma ifrån det — hålla sig till tvångsförsäkringens grundsats, och för så vidt denna lag innebär ett uttalande i den riktningen, kan jag icke annat än för min del gifva den mitt fulla erkännande. Det är också dess stora förtjenst, att den ännu håller fast vid den obligatoriska principen.

Vänder man sig sedan till den frågan, huru i olika punkter denna princip har blifvit tillämpad, och huru för öfrigt hela lag-

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m.

förslaget är beskaffadt, så komma emellertid stora och betänkliga invändningar till synes. Eftersom det nu är generaldebatt, skall jag be att få i korthet blott antyda några af dem, förbehållande mig att möjligen uti specialdebatterna komma tillbaka till någon eller några.

(Forts.)

Jag ber att få fästa uppmärksamheten deruppå, att utskottet visserligen har i viss mån gått till mötes två af de önskemål, jag tillåtit mig motionsvis framställa i afseende på förbättringar af lagen på den en gång gifna grunden, nemligen dels med afseende på medtagandet i större utsträckning af den nuvarande generationen, dels äfven — och dervid fäster jag rätt mycken vikt — med afseende derpå, huru förvaltningen af fonden och allt, hvad dermed står i samband, skall för framtiden ordnas. Utskottet har undanskjutit denna senare fråga i dess detaljer, men genom att inskjuta den bestämmelsen, att Konung och Riksdag skola derom besluta, har utskottet för framtiden tryggt möjligheten för att en folkligare uppfattning skall dervid kunna göra sig gällande, och man har i allt fall vunnit tid. Alltsammans är icke utlemnadt åt Kongl. Maj:ts godtycke, såsom det i regeringens förslag ursprungligen var menadt. Därför må jag på den punkten gerna erkänna, att utskottet så mycket, som för ögonblicket varit behöfligt, gått mina önskningsar till mötes.

Ty värr återstår i afseende å sjelfva pensionsbeloppen så mycket mera att önska. Här har utskottet nöjt sig med att helt kort och godt förklara, att åtskilliga förbättringar i fråga om pensionsbeloppen och pensionsvilkoren visserligen skulle vara tänkbara, men som detta skulle medföra ökade kostnader, har utskottet häri funnit tillräckligt skäl att för närvarande icke taga hänsyn till de olika förslagen i dessa riktningar. Jag fäster mig ändå icke så mycket vid, att utskottet nu icke velat höja sjelfva ålderdomspensionen öfver det föreslagna beloppet af högst 200 kronor, ehuru äfven härför goda skäl skulle kunna åberopas, särskildt med hänsyn till de arbetare, hvilka lefva i dyrare samhällen. Ty jag förmodar, att det icke är utskottets mening — hvad som var de tyska agrarernas mening, då den tyska lagen behandlades — att, genom att göra pensionerna så låga, att de icke bereda möjlighet att lefva i ett dyrare samhälle, åstadkomma en utplantering af de pensionerade arbetarne öfver hela landsbygden och sålunda skaffa tillgång på billigare arbetskrafter.

Nej, hvad jag mest skulle vilja lägga utskottet till last, är, att det icke tagit hänsyn till det resonnement, som jag tillåtit mig föra i afseende å invalidpensioneringens förhållande till ålderdomspensioneringen. Nu säger visserligen utskottet, att det icke har frångått invaliditetsprincipen och söker äfven gifva skäl härför; men faktum är dock, att invaliderna bjudas icke en invaliditetspension, på hvilken de antagas kunna lefva, utan de bjudas på *reducerade ålderspensioner*, reducerade efter matematiska grunder och utan tagen hänsyn till den sociala verkan häraf. Derigenom kommer man ned

till dessa små pensionsbelopp, som olyckligtvis äro så utmärkande och karakteristiska för detta förslag och hvilka dock — derom ber jag att få erinra — äro de första, med hvilka det slägte, som komme att inordnas under pensioneringen, skulle få göra bekantskap.

Man har i detta afseende sökt åstadkomma en öfvergångsbestämmelse för generationen mellan 30 och 40 år, hvilken bestämmelse återfinnes i ett särskilt stadgande. Men resultatet häraf skulle emellertid blifva det, att de första pensioner, som komme att utbetalas, skulle uppgå, om jag icke ser orätt, till ett belopp af 22 kronor, nemligen för de 40-åriga män, som komme med i pensioneringen och som hela tiden intill sitt femtionde år inbetalat en årlig afgift af 10 kronor. Om dessa således råkade ut för den olyckan att vara utslitna vid 50 års ålder, skulle de få en årlig pension på 22 kronor att fröjda sig åt. Det säger sig sjelft, att detta icke kan, annat än genom någon egendomlig art af eufemism, kallas *pension*. Det är en gratifikation, som möjligen kan vara god att hafva såsom en fyllnad till något annat, men som alldeles icke faller in under begreppet pension. — Kunna samma personer i i stället hålla ut i sitt arbete, till dess de fyllt 65 år, så nå de upp till en pension af 88 kronor, hvilken ju står temligen nära det belopp af 100 kronor, till hvilket man tänkt sig, att de första ålderspensionerna skulle uppgå för denna mera ogynnsamt lottade öfvergångsgeneration. Jag har tillåtit mig i min motion framhålla — och jag vidhåller fortfarande den uppfattningen — att det enda rigtiga här skulle vara, att man genast från början medgäfv, att invaliditetspensionerna *icke sattes lägre*, än hvad som ansetts skäligt i fråga om ålderspensionerna. När man utgår från så lågt reducerade siffror som dem, hvartill dessa ålderspensioner äro föreslagna — när man finner, att desamma nästan äro de minsta möjliga, som kunna komma i fråga, så är det en orimlighet att vilja sätta invaliditetspensionerna ännu mycket lägre. Och detta framgår så mycket tydligare, om man erinrar sig, att alla de siffror, med hvilka man i förslaget opererar — 100 kronor, 200 kronor o. s. v. — ju afse maximipensioner, hvilka i praktiken komma att jemförelsevis sällan utgå, eftersom de hafva till förutsättning en idealisk inbetalning af pensionsavgifterna.

Det är, korteligen, efter mitt förmenande, falskt resonerat, att den arbetare, som vid 50 års ålder slitit ut sig, skall ställas uti en ogynnsammare och mera bedröflig ekonomisk ställning än den, som kunnat hålla ut till 65 år och vänta till dess med att taga ut hvad han har att få. Här bör staten träda utjemnande emellan, och så mycket hellre bör den göra det, som den arbetare, som slitit ut sig så der tidigt, verkligen i de flesta fall har större behof af understöd än den, som först vid 65 år behöfver anlita sin pension. Något svar på detta resonnement hade jag verkligen väntat af utskottet, men utskottet har föredragit att helt och hållet tiga. Jag vet icke, huru jag får tolka denna utskottets

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

tystnad, men kanske får jag förklara den så, att utskottet ansett det vara bäst att icke gifva sig in på denna fråga. Ty jag vågar vidhålla, att den princip, som jag i detta fall förfäktat, är riktig. Skall man tänka sig en effektiv invaliditetspensionering, så måste man draga försorg om fyllnader — derest man icke, såsom i 1895 års förslag var fallet, från början lägger en grundplåt, som gifver invaliden åtminstone något, vare sig han varit med kortare eller längre tid — fyllnader uppifrån den utgångspunkt, som ålderspensionen nu grundar, eller fyllnader nedifrån i form af grundplåtar, af hvilkas storlek pensionsbeloppen blifva beroende. Endera af dessa utvägar måste tillgripas — det kan finnas skäl för båda — men *något* måste man göra, om icke invaliditetspensioneringsprincipen skall vara i detta förslag så förfuskad, att man knappast kan tala om, att den ännu är vidmagthållen.

I detta sammanhang ber jag också att få göra en anmärkning gent emot utskottets resonnement till försvar för sin ståndpunkt att bibehålla åldersgränsen 50 år. Utskottet säger, att ungefär endast 8 procent skulle blifva invalider före 50 års ålder. Ja, 8 procent synas ju icke vara så mycket, men om man räknar efter i absoluta siffror hvad det blir, så finner man, att detta är liktydigt med, att med den nuvarande folkmängden 7- à 8,000 personer skulle blifva invalider före 50 års ålder. Detta är dock en hel liten armé, som utskottet icke vill låtsas om. Utskottet blundar afsigtligt för att dessa skulle före 50 års ålder komma i olycka genom sjukdom och olycksfall och på grund deraf blifva i behof af en liten pension. Sedan tröstar sig utskottet med, att af dessa skulle mer än $\frac{2}{3}$, d. v. s. omkring 5,000, vid 50 års ålder få pension. Ja, för dem, som kunna draga sig fram under mellantiden, må ju detta vara en liten tröst, ehuru jag dervid vill erinra om, att de, som före 50 års ålder varit invalider, vid nämnda tidpunkt icke ens komma i åtnjutande af full invaliditetspension, så lågt som denna nu är reducerad. Ty här komma några års afgifter att gå bort, och de pensioner, som de försäkrade en gång vid 50 års ålder få, blifva sålunda ännu mer reducerade.

Men detta är ändock icke det värsta. Om man tänkte sig, att denna lilla här af olyckliga, som genom sjukdom och olycksfall stupa på arbetets valplats före 50 års ålder, och som icke ihågkommas i detta förslag — om, säger jag, dessa skulle vara, så att säga, utplanterade olycksoffer öfver hela den vidsträckta hären af försäkringsskyldige, då kunde det ju sägas, att en och annan kunna vi icke hjälpa; — det är ledsamt för honom, men det märkes icke i massan. Men det är icke så, utan det blir från vissa *helsofarliga* yrken, som denna grupp kommer att främst rekryteras. De deri arbetande få sålunda den olyckliga ställningen, att de äläggas försäkringstvång, men med sannolikhet — mycket större, än medelsiffran angifver — att aldrig komma i åtnjutande af denna försäkrings fördel, emedan så många blifva invalider före 50 års ålder.

Nu är det visserligen sant, att det genom den blifvande olycksfallsförsäkringslagen skulle gå bort ungefär hälften af denna kategori — och utskottet har gjort allt för att reducera antalet till en obetydlighet. Men der står man inför det dilemma, att, om de äro så pass få, att det icke skulle vara så mycket värdt att tänka på dem, kostnaden för samhället att taga dem om hand blir så ofantligt obetydlig, att det icke borde vara något afgörande hinder. Är det åter afsevärdt många, blir det en svår lucka i försäkringen, som man icke kan komma ifrån, huru man än vrider och vänder saken.

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

Om ställningen uti detta ögonblick vore sådan, att man kunde vänta, att med förkastandet af detta förslag man skulle kunna samla ett afsevärdt flertal — låt vara blott i denna kammare — för några hufvudprinciper, på hvilka ett för arbetarklassen mera tillfredsställande och bättre förslag, mindre njuget än detta, skulle kunna byggas, ja, då skulle jag utan tvekan lyssna till de många röster, som från arbetarhåll nått mig, och påyrka, att jag skall rösta för afslag, emedan allt för litet gifves åt arbetarne. Men som ställningen nu faktiskt är i kammaren och Riksdagen, kan jag icke finna annat, än att vi här stå i denna stund, när afgörandet sker, främst inför frågan, om vi skola hålla fast vid den *obligatoriska* principen eller icke, och att, om detta nu skulle falla, detta innebär, att, om öfver hufvud taget något göres i ålderdomsförsäkringsfrågan, vi få tillbaka ett förslag, bygd på frivillighetens grund, som det heter, d. v. s. ett pappersförslag, hvilket i praktiken blir lika med noll, men kommer att förstöra åtskillig tid vid behandlingen i Riksdagen. När så är, och då man icke kan neka till, att det är ett sällsynt och ovanligt förhållande, att arbetarklassen för en gang skulle få 3 à 4 millioner af staten för *sina* direkta intressen — låt vara att arbetarne visserligen med den nuvarande skattelagstiftningen till största delen finge sjelfva lägga ned äfven dessa millioner, men det blefve i alla fall ett ovanligt förhållande, om de finge *nagot*, som icke ginge till andra mera gynnade och mäktiga klassers fördel —; och då ytterligare det förhållande råder, att, efter min öfvertygelse, med antagande af detta, i åtskilliga afseenden otillfredsställande förslag det icke skulle kunna tänkas annat, än att från arbetarhåll oupphörligt framställningar komme att göras om förbättringar och jemkningar, i samma mån man lärde känna detsamma — ja, jag skall icke vidare ingå på den sidan af saken, jag är rädd, att grefve Hamilton i det fallet komme att bedja: Gud bevara oss för våra vänner, men detta är för *mig* ett motiv, som det kan vara skäl att hafva antydt —; vid sådant förhållande, säger jag, och då jag väger frågans ställning, sådan den nu föreligger, kan jag icke annat än till sist bestämna mig för att, trots alla brister, som dock med god vilja kunna afhjelpas, trots det otillfredsställande i förslaget, erkänna, att det är dock en riktig grundsats, man går in på, om man håller

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. fast vid den obligatoriska principen, och sålunda ur dessa synpunkter yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Sahlin: Jag delar i denna fråga mångas ståndpunkt — och jag tror de flestas — så till vida som jag icke anser denna fråga vara fullt mogen, så att man skulle kunna antaga den föreslagna lagen i tanke, att man dermed för lång tid tillfredsställt behovet. Frågan gäller egentligen, huruvida man nu skall fastslå eu princip, som icke kan tagas tillbaka, utan på hvilken man måste arbeta vidare, tills den till sist blir sådan, att den tillfredsställer behovet, eller om man skall uppskjuta beslutet, tills man fått ett mer tillfredsställande förslag. Jag tror icke denna fråga är mogen för ett afgörande beslut, särskildt därför, att det icke synes finnas någon allmän mening i landet om huru frågan bör lösas. Vål hafva åtskilliga tidningar — men med beklagande från många håll öfver brådskan — tvungits att fatta sin ståndpunkt för eller emot, men det har allmänt sagts, att man icke haft tillfälle att bereda sig en stadgad mening. Hur är det då ute i landet och särskildt bland de klasser, som man vill hjälpa? Finnes det en allmän öfvertygelse, att en sådan hjälp, som man önskar, här bjudes? Jag tror, att den meningen icke hunnit stadga sig. Jag beklagar, att förslaget så forcerats, att man icke hunnit, så att säga, få allmänheten med sig. Skola vi nu stifta lag för allmänheten utan att hafva dess ståndpunkt klar, åtaga vi oss ett betydande ansvar? Det är nog sant — såsom man framhållit — att från arbetarnes sida icke försports något synnerligt missnöje med förslaget. Det råder icke ännu något stort missnöje, emedan man icke hunnit sätta sig in i förslaget. Men hör blott den siste talaren: är det icke troligt, att det skall gifvas ljud åt missnöjet? Det skall förspörjas icke blott hos grefve Hamilton, hvilken, såsom nyss sades, nog får skäl att be Gud bevara sig för sina vänner, utan äfven hos Kongl. Maj:ts nådiga regering, som väl skall finna sig något underlig till mods, då dess vänner vid förslagets antagande komma att säga sitt egentliga ord.

Kongl. Maj:t har icke heller — hvad jag tror — gifvit en tillräcklig utredning af denna fråga så till vida, att icke de olika möjligheter, som här äro tänkbara, framställts för Riksdagen. Man finner icke i Kongl. Maj:ts proposition — såsom man finner i det tyska lagförslaget, om hvilket herr statsrådet och chefen för civildepartementet talat — en utredning af denna möjlighet, som blifvit föreslagen, och denna möjlighet, och denna möjlighet samt sedan ett motiveradt val mellan dessa olika möjligheter. Jag tror, att Riksdagen alltför väl kunde behöfva både en opartisk och grundlig utredning af de viktigaste förslag, som äro framställda, och — ännu bättre — en redogörelse för resultatet af de försök, som äro gjorda för att lösa den föreliggande frågan.

Utskottet har i sitt betänkande icke heller gifvit så synnerligen mycket af en sådan utredning. Se blott på den behandling, som utskottet egnat min relativt obetydliga motion. Jag säger »relativt obetydliga», emedan jag blott gjort reda för förhållandena inom ett annat land. Mitt arbete har visserligen varit ganska betydligt, men det har dock endast varit ett sökande och refererande arbete. Det är icke egna konstruktioner. jag framställt i mitt förslag. Utskottet har stökat undan detta förslag på 2 sidor.

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m.
(Forts.)

Grefve Hamilton, utskottets vice ordförande, har deremot egnat min motion en lång harang. Men hvarför icke i utskottets utlåtande meddela dessa saker? Om det är felaktiga siffror, hvarför då icke i betänkandet framställa detta, så att både jag och kammarens ledamöter fått tillfälle att granska saken? Jag skall, efter jag kommit in på den frågan, redan nu i inledningen söka visa tillbaka detta påstående, som grefve Hamilton behagat göra. Det är en tabell, som är vidfogad min motion, och som, såsom grefven säger, fäst en viss uppmärksamhet vid sig. Den är utarbetad af filosofie licentiaten Ahlberg; det är icke mitt arbete, och grefve Hamilton har också gjort sig mycken möda att säga, att det icke är jag, utan den, jag stödt mig på, som lemnat felaktiga uppgifter. Jag har således fått rättvisa. Jag har velat omnämna detta, för att kammaren icke skall glömma bort, att jag icke talar i egen sak. Denna tabell är en åskådlig framställning af just de siffror, som regeringen bjudit på; den är ingenting annat än en sammanställning och ett åskådliggörande af regeringens siffror. af professor Lindstedts siffror eller af hans sagesmans eller dennes sagesmans siffror — så långt tillbaka få vi gå. Der kan väl knappast — lika litet som i Kongl. Maj:ts proposition — finnas något, som är falskt; men väl har herr Ahlberg gjort samma försigtiga begränsning, som Kongl. Maj:t och hans sagesmans sagesmans sagesman förut gjort, i det att han sett bort ifrån folkökningen och ökningen i medellifslängd i vårt land. Det är således icke hans fel, utan Kongl. Maj:ts sagesmans sagesmans sagesmans, att ett fel är begånget. Det är mycket sant, att det är en ökning i medellifslängden och af folkmängden i vårt land; men att jag från utskottets vice ordförande skulle få förebräelser därför, att i min tabell öfver regeringens propositions siffror icke afseende fästats vid detta, det förefaller mig underligt. Hade det icke just varit utskottet, som bort se till, att dessa siffror, som Kongl. Maj:t lemnat, blifvit granskade, att de haft största möjliga giltighet, när kammaren skall fatta sitt beslut. Jag förmodar, att hvarken utskottet eller dess ärade vice ordförande kan lägga fram de exakta siffrorna, men jag beklagar, att man icke på någotdera hållet gjort sig möda att skaffa sig de bästa möjliga och de färskaste möjliga siffror, äfven om det dragit ut på tiden. Det skall blifva intressant att höra, om grefve Hamilton kan uppvisa mitt påstående såsom origtigt, att herr Ahlberg fullkomligt rätt

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

angifvit de siffror, som finnas i Kongl. Maj:ts proposition. Han har icke heller stuckit undan med diagrammets innebörd, utan denna finnes mycket tydligt angifven.

Det är äfven en annan åtgärd af samma art, jag har att anmärka. Hvarken utskottet eller Kongl. Maj:t har meddelat någonting om de *kontrollräkningar*, som, enligt hvad greve Hamilton upplyste, blifvit verkställda. Det skulle dock hafva varit mycket nyttigt att i den kongl. propositionen eller i utskottets betänkande hafva fått se dessa intyg, som greve Hamilton gaf oss del af. Jag hade icke så lätt att fatta hvad greve Hamilton läste upp, men jag tror icke, att jag misstager mig, när jag säger, att intyget af de tre matematikerna med erkänd auktoritet omfattar *räkningarnes* rättighet, men icke innehöll något om *förutsättningarna*. Herr Redelius har också — om jag fattat honom rätt — fäst uppmärksamheten på detta. Jag vill också för min del slå fast, att det är blott en granskning af *uträkningens* rättighet. Mot den har icke heller herr Redelius haft något att anmärka, fastän han ansett sig ha anledning att betvifla *förutsättningarnas* rättighet.

Förtjensterna hos förslaget, sådant det föreligger, synas mig väsentligen vara, att man har begränsat frågan till så måttfulla proportioner. Man har gjort så stora utslutningar, att — såsom någon har sagt — förslaget förtjenster egentligen äro dess brister. Man har ej velat säga ifrån — velat kanske, men man har icke riktigt sagt ifrån, hvad man egentligen kan vänta sig af detta förslags antagande. Det har från den siste talarens sida framhållits, att man inom arbetareorganisationerna ej är så fullkomligt belåten med detsamma. Man skall, för den händelse detta förslag antages, nog i sinom tid veta upplysa Andra Kammaren om hvad det är, som blifvit uteglömdt i Kongl. Maj:ts proposition, hvad det är, som skall läggas till, för att den skall blifva tillfredsställande. Det lider icke något tvifvel om, att det behöfs reformer i detta förslag, ej heller om, att man skall vara så mäktig, att man kan göra yrkandet på reformer gällande och genomdrifva dem. Jag hoppas därför, att Andra Kammaren icke gör sig några illusioner, att man skall länge bestå vid detta förslag. Förbättringar *måste* genomföras, om förslaget en gång antagits, och förbättringarna blifva fördyringar, förbättringar i vilkoren för de pensionerade, som allesammans komma att medföra ökade kostnader. Vi stanna enligt Kongl. Maj:ts proposition vid en fond af inemot 400 millioner för den obligatoriska försäkringen; men vi komma nog, helt naturligt, att gå betydligt längre, när arbetareorganisationerna få säga några ord under de närmast följande åren.

De brister, jag anser vidlåda förslaget i detta hänseende, äro antydda i min motion; jag skall räkna upp dem endast i största korthet. Det är *dels* utslutningen af en hel mängd arbetare, som dock behöfva både ålderdoms- och invaliditetsunderstöd fullkomligt

lika väl som de, hvilka nu äro medtagna; *dels* de små pensionsbeloppen, om hvilka herr Branting talat; *dels* ock den omständigheten, att icke invaliditeten, utan i första rummet åldern göres bestämmande för hela förslaget. Det göres icke ens klart, hvad som förstås med invaliditet. Det har den tyska lagen definierat; här lemnas det obestämdt. Man saknar vidare enke- och barnförsörjning; man saknar bestämmelser om återbetalning under vissa villkor. Jag tänker, att åtskilliga af oss skulle kunna räkna upp flera brister, som i framtiden behöfva fyllas.

Grefve Hamilton berörde den tanken, att man skulle gå till Tyskland. En annan talare har också velat gå till Tyskland, nemligen för att hemta varning, och detta citerades af grefve Hamilton. Derefter utropar grefve Hamilton, att vi ej hafva kopierat den tyska lagen. Nej, det är mycket sant! Hvarken regeringen eller utskottet har kopierat denna lag. Men det är därför också upplysande att jemföra det nu föreliggande förslaget med den tyska lagen för att se, i hvilka stycken man avviker, huru mycket man strukit bort af den tyska lagen. Jag skall icke trötta herrarne med alla de detaljer, som der skulle kunna vara af intresse att fästa uppmärksamheten på; jag skall välja ut några få principiella punkter. Först och främst anför jag då, att den tyska lagen väsentligen är en invaliditetsförsäkringslag. Det synes också af de utbetalda räntorna; invaliditetsräntorna ökas år för år mer än ålderdomsräntorna. År 1894 utbetalades 47,600 invaliditetsräntor, men endast 34,100 ålderdomsräntor. Det synes af dessa siffror, att den tyska lagen i främsta rummet åsyftar invaliditets- och icke ålderdomsförsäkring. Detta är en principiell skilnad, såsom också af herr Branting mycket riktigt framhölls, särskildt när man besinnar, att man ålägger äfven den, som tjänar i sådana yrken, der — enligt hvad statistiken bestämdt upplyser hvarje arbetare om — hans utsigter att uppnå 50 års ålder äro oändligt små, att betala till ålderdomsförsäkringen och till invaliditetsförsäkringen, som börjar först när arbetaren är öfver 50 år gammal. Det synes mig, som skulle denna skilnad emellan den tyska lagen och det svenska förslaget vara en försämring, som gör, att det svenska förslaget mot åtskilliga svenska arbetare öfvar en grymhet, om hvilken den tyske arbetaren icke har en aning.

Jag kommer derefter till den andra och kanske fullt ut lika principiella skilnaden, det är frågan om fonden. Man säger, att det icke är någon svårighet att placera de medel, som skola samlas så småningom till den stora statsförsäkringsfonden. Jag är icke nog bankman för att bedöma den frågan. Men jag har också ett annat intresse, som i min motion är starkt framhållet, fast utskottet icke aktat nödigt att framhålla det. Det är det, att jag vill, att de, som nu äro kraftiga, skola hjälpa dem, som nu äro svaga. Jag har därför upptagit ett förslag, som i det hänseendet är tillfredsställande, att det genast hjälper dem, som be-

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m.

(Forts.)

Ror. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

höfva hjälpas. Det har man i vårt regeringsförslag icke kunnat göra, därför att man väsentligen grundat pensioneringen på denna stora fond. Alltså, först skall fonden samlas, och sedan — om 35 år säger regeringen, om 25 år säger utskottet — skola vi börja ålderdomspensioneringen. Förut skola vi börja en invaliditetspensionering, men först efter nyssnämnda tid skall försäkring träda i full kraft — då skola de gamle få hvad de böra hafva. Tyska riksdagen har visserligen fått framlagdt ett förslag, som byggde på sådan premiebetalning, men antog icke det förslaget, utan menade det vara klokare att ställa det så, att man för hvarje år genom afgifters upptagande hade den summa, som behöfdes för att kunna utbetala de invaliditets- och ålderdomspensioner, som det året skulle börja utgå. Man skulle kunna förfara helt enkelt så, att man under hvarje år, t. ex. år 1899, toge upp jemnt så mycket afgifter, som behöfdes för att kunna bestrida utbetalningen af de invaliditets- och ålderdomspensioner, som under samma år utginge. Men man ansåg, att det vore klokast att detta år taga upp hela det kapital, som behöfdes för att bestrida summan af alla de pensioner, som då började. Tyskarne kalla detta system för kapitaltäckningssystem.

När jag tillätit mig att säga, att hvarken regeringen eller utskottet har presterat en tillfredsställande utredning för att vi, som skola fatta beslut, skulle kunna känna oss fullt lugna och öfvertygade, har jag framför allt syftat just på denna sak, att man ej redogjort på ett klart och åskådligt sätt, så att vi, menige man ibland oss, kunnat förstå det, för huru man skulle kunna, utan ökning i afgifterna, ändå tillgodose behovet af snar hjälp åt den nu lefvande generationen. Man har mycket utbredd sig deröfver, hur man skulle kunna åstadkomma denna snara hjälp med bibehållande af fonden, men man har icke visat, huru man skulle kunna göra det med bortkastande af fonden. Man har icke velat erkänna, att detta system vore förtjent af ett redigt och klart referat, med framhållande af vunna erfarenheter, så att kammaren kunde bedöma det. Det beklagar jag.

När det i utskottets betänkande är tal om denna fråga, så citerar utskottet ur statsrådsprotokollet ett anförande af herr statsrådet och chefen för civildepartementet. Jag skulle icke ha berört detta anförande, om icke utskottet tagit upp det. Jag har stor benägenhet att tro, att det beror på ett förbiseende. Men utskottet har naturligtvis noga granskat det, innan utskottet tagit upp det såsom stöd för sina åsikter. Det framhåller, huru som den tyska riksregeringen i ändringsförslaget »angående ålderdoms- och invaliditetsförsäkringslagen funnit sig föranlåten att förorda en omedelbar öfvergång från det hittills tillämpade systemet med efter hand växande afgifter och eu relativt mindre fondbildning till det system, som jemväl ligger till grund för förevarande lagförslag, nemligen systemet med fasta afgifter och en större fond-

bildning.» Jag beklagar, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet nu icke är närvarande. Men jag gläder mig öfver att utskottets ledamöter äro i tillräckligt antal närvarande för att kunna vederlägga mig, när jag påstår, att detta icke är fullt exakt. Om icke utskottets ledamöter hafva lagförslaget här tillgängligt, skall jag mycket gerna ställa mitt exemplar till deras förfogande; det skall blifva mig ett nöje att tillhandahålla dem det. Jag har i känslan af det ansvar, jag personligen påtagit mig, när jag — ehuru oerfaren — tillåtit mig att väcka motion i ämnet, företagit en resa till Berlin och Köpenhamn för att studera förhållandena på platsen. Jag har på förhand beredt mig derpå genom att studera, hvad jag om dessa saker kunnat uppbringa här hemma, och jag har äfven studerat det lagförslag, som här åsyftas. Men jag kunde icke finna, att man verkligen i Tyskland närmat sig den princip, som ligger till grund för ifrågavarande lagförslag. Jag har sedan framställt frågor till bra många sakkunniga personer, som jag besökt i Berlin, om det förhöll sig på det sättet. Jag har icke från något håll fått bekräftelse på detta, utan tvärtom fått det erkännandet, att man icke vill veta af denna stora fond, på hvilken vår regering bygger sitt lagförslag. Jag skulle önska, att någon regeringens representant och någon representant för utskottet eller någon af dem, som räknat eller kontrollräknat sifferuppgifterna, hört, med hvilken hjertlighet en af dem, som torde anses vara mest sakkunnige i Tyskland på detta område, brast ut i ett »um Gottes willen!», när han fick höra detta påstående och den form. förslaget hos oss fått, i det man först efter så många år skulle börja utbetalningen af våra pensioner.

Jag tror, att den sida i förslaget, som jag nu berört, är en af de många sidor, som också skola göra, att den stora allmänheten hos oss icke kommer att under de närmaste 25 eller 35 åren med sympati omfatta den lag, som nu möjligen kommer till stånd. Det känns säkerligen tungt att under 25 års tid eller mer betala och betala och betala utan att man får något med af det. Ty det är många, som skola betala och aldrig få något med, nemligen alla, som skola betala till statsbidraget, ehuru de äro äldre än 30 år eller 40 år.

Jag går till en annan sida i jmförelsen mellan den tyska lagen och det svenska förslaget: frågan om de förmögnes ställning till försäkringen. Man har vid sidan af den obligatoriska försäkringen föreslagit en frivillig försäkring. Denna frivilliga försäkring kan efter min bestämda mening — och jag har sökt att i min motion anföra skäl derför, hemtade både ur lifvet och ur den erfarenhet, som vunnits i andra länder; jag kan således säga, att jag icke kastar fram något löst påstående — denna försäkring kan icke hjälpa dem, som mest behöfva hjälp för sin ålderdom. Men för oss, som äro jmförelsevis rika, beredes tillfälle att för en billig penning få en visserligen efter mångas för-

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller liffränta m. m.
(Forts.)

hållanden obetydlig, men ändock ganska trygg och god försäkring. Jag kan således för mig och min hustru utbetala 24 kronor om året, och staten lägger till 12 kronor om året, och så få vi 470 kronor, när vi blifva 65 år gamla, eller tidigare, om vi blifva invalider. Detta är också en punkt, som skall visa sig icke bidraga att göra förslaget populärt bland arbetarne, att man nemligen med fog kan säga, att denna frivilliga försäkring med statsbidrag snarare hjälper de rike att få ett litet plus i sin inkomst eller ordna bekvämare för sig, än den hjälper de fattige att få sina behof tillfredsställda. I Tyskland är den frivilliga försäkringen öppen endast för arbetareklassen.

Dessutom är att märka, att i Tyskland hjälpen kommer äfven enkör och minderåriga faderlösa barn till godo. Vidare finnes i vissa fall möjlighet att få insatt kapital återbetaldt. När t. ex. en qvinna varit försäkrad i fem år från sitt sextonde år och således nått 21 års ålder, kan hon, derest hon gifter sig, utfå hela det samlade kapitalet. Detta har gjort, att den tyska försäkringen inom tjenarinneklassen blifvit ganska populär. Dels få nemligen tjenarinnorna oftast sina afgifter betalda af husbondefolket — detta har jag sett uppgifvet på så många håll och kontrollerat på så många sätt, att jag tror uppgiften vara sann —, dels hafva de äfven den förmånen att, när de gifta sig, få ett samlat kapital, som visserligen icke är stort, men i deras ställning är ganska afsevärdt och fördelaktigt att erhålla.

Jag skall nu sluta med denna jemförelse och i stället öfvergå till det, som för mig varit hufvudsynpunkten, då jag väckte min motion.

Man har här sagt: hvilka bördor underkasta sig icke arbetsgifvarne och staten i Tyskland för denna sak! Ja, det är otvifvelaktigt, att dessa bördor äro stora. I vårt land har man emellertid icke ansett sig färdig att åtaga sig enahanda bördor som i Tyskland. Detta torde bero på åtskilliga omständigheter, men en viktig faktor är dervidlag, att man ej känt sig fullt öfvertygad om det framlagda förslagets lämplighet, om hela pensioneringssystemets lämplighet, och därför ansett sig böra vara försiktig. Förhållandet är, att när det gäller att hjälpa dem, som äro fattiga eller, om icke fattiga, dock sämre ställda i ekonomiskt afseende här i landet, är det nog många, som vilja hjälpa, men ej äro på det klara med att den väg, som valts i Tyskland, är den bästa, och därför tills vidare säga nej till all hjälp.

Jag har därför vändt mig till den danska lagen, som är baserad på den regeln, att man bör hjälpa de svagaste först. Erkänner man nemligen, att det är fråga om att verkligen gifva *hjälp*, synes det underligt, om man ej också skall erkänna, att de, som bäst behöfva denna hjälp, äfven böra i första rummet få den.

Vid de diskussionsmöten i frågan, som här hållits — de ha varit helt fåtaliga och fåtaligt besökta, ty saken tyckes ej intressera

våra arbetare allt för mycket — har det varit ett slagord, att det *icke* är *hjelp*, som arbetarne vilja ha. Nej, ingen gåfva, ingen nad — det är sin *rätt*, de vilja ha.

Jag menar nu, att det kan vara skäl att tänka på att skilja ut frågan om *hjelp* från frågan om *rätten*. *Rätten* är klar. Om arbetaren sätter in penningar i en bank, har han rätt att få ut dem med tillbörlig ränta eller att få motsvarande öfverenskommen fördel; och är denna bank statens och af staten ordnad för att hjälpa honom, är det billigt, att staten ger honom något utöfver den ränta, han kan få på annat håll. Det blifver visserligen en *hjelp*, redan detta, men dock ej så synnerligen långt skild från hans rätt. Men är det deremot fråga om att, när han sätter in 10 kronor, staten skall sätta in 5 kronor för honom, då är det icke längre fråga om *rätt*, utan då är det fråga om *hjelp*. Och det förefaller mig, som om man skulle göra arbetarne en tjänst genom att riktigt klart hålla fram detta, att det här är fråga om *hjelp*. Skilj därför ut denna fråga om *hjelpen* för sig och sök sedan ordna förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare på bästa möjliga sätt. Detta synes mig vara den förnuftigaste principen, och den principen kan föras ut på sådant sätt, att man hela tiden håller balansen och vet, hvad man sätter in i rörelsen, och vet, huru mycket man offrar för saken, så att man ej gör sig beroende af den enes eller andres deltagande, utan säger: så och så mycket vill jag gifva; och det är *hjelp*.

Utskottet har i sitt betänkande slungat mot mig det påståendet, att mitt förslag egentligen endast innebär en utvidgning af fattigvården eller, såsom någon här har sagt, ej är annat än den vanliga fattigvården utvidgad. Ja, är då »den vanliga fattigvården» något så skamligt? Är den vanliga fattigvården — om man nemligen gör den tillräckligt rundlig — ej egnad att tillfredsställa behofven? Det synes mig, som skulle man göra en god gerning genom att utvidga den »vanliga» fattigvården, särskildt med hänsyn till de gamle, genom att gifva dem tillfälle föra ett drägligare lif, än de för närvarande kunna utom eller inom den vanliga fattigvården. Och det kan man göra genom att bevilja statsunderstöd till den fattigvård, som utgår till de gamle.

Grefve Hamilton frågade: hvarför stanna vid de gamle? hvar är då den gudomliga rättvisan? Ja, skälet att stanna der, det är, att man gör så godt man kan. Hvarför stanna eljest Kongl. Maj:t och utskottet vid att för den nuvarande generationen föreslå respektive 35 och 25 års väntetid i fråga om ålderdomsförsäkringen? Hvarför begränsar eljest utskottet invaliditetsförsäkringens utgående till dem, som äro 50 år och deröfver — hvarför icke låta den utgå äfven dessförinnan? Herr grefven får ursäkta, att det är mig svårt att finna »den gudomliga rättvisan» härvidlag; och om dömet gäller lika mycket regeringens och utskottets som mitt förslag.

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta m. m.
(Forts.)

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m.

När jag talar om rättvisa, tänker jag derpå, att när det här gäller en gifva af statsmedel, som vi kunna besluta, men folket får betala, bör den i första rummet gifvas åt dem, som bäst behöfva densamma. Sedan är jag rättvis, så långt jag kan, och för- söker vara det ett stycke till — jag beklagar, att jag icke kan vara det allt igenom.

(Forts.)

Här har mycket talats om förslaget's moraliska inverkan, och att man hoppas kunna uppfostra hela folket till sparsamhet och omtanke. Jag tror icke, att man kommer synnerligen långt i det afseendet på denna väg. Jag tillhör sjelf en corps, som bidrager till sina ledamöters enkepensioner. Tro herrarne då verkligen, att man inom lärarecorpsen eggas till sparsamhet derigenom, att man för detta ändamål får afstå t. ex. 90 kronor om året? Tro herrarne, att desse lärare uppfostras — erhålla en god uppfostran, tror jag uttrycket var — till sparsamhet derigenom, att man ålägger dem utgifva detta belopp eller, rättare sagdt, tager penningarne ifrån dem, innan de fått dem i handen. Skulle kanske vår knappa lön derigenom blifva mera tillfredsställande, eftersom vi genom att ej få hela lönen utbetalad spurras till större sparsamhet? Nej, mina herrar, icke lär denna anordning verka så på lärarecorpsen, och ej heller lär den verka så på arbetarecorpsen, om man förhåller dem en del af hvad de anse vara sin lön. Icke lär derigenom, tänker jag, skapas någon ökad sparsamhet hos corpsen i det hela.

Nej, icke blir det någon moralisk verkan af en lag, som tager från arbetarne deras penningar, innan de fått dem om hand. Men möjligen kan man åstadkomma en moralisk inverkan, om man gör som i Danmark, der man som vilkor för understöds erhållande vid 60 år föreskrifvit, att vederbörande under de 10 senaste åren, innan de begära understöd, skola hafva sört för sig sjelfva utan att besvära fattigvården. Detta medvetande, att, om man håller sig uppe en viss tid, man sedan får hjälp, kan möjligen vara en sporre.

Det synes mig därför, att äfven i detta hänseende företräde bör gifvas åt den princip, som försökts i Danmark, der man presumerar, att hvar och en skall hjälpa sig sjelf, och uppmuntrar dertill. Den plan, som framstälts i Danmark, är nemligen, att man skulle bereda tillfälle till ett slags frivillig försäkring genom insättningar och ej stanna blott vid det ålderdomsunderstöd, som är gifvet. Man hade också en tanke på att gå vidare och främja dylika frivilliga insättningar och således ej stanna vid ålderdomshjelpen. Emellertid har denna ålderdomshjelp verkat så kraftigt i Danmark, att icke något enda förslag eller yrkande för närvarande der föreligger i fråga om lösning af arbetareförsäkringsfrågan i den mening, hvari vi taga den. Icke heller läses något derom i de danska tidningarna, utan de förefalla ganska nöjda med sakernas nuvarande tillstånd. Det är ju icke lätt att säga, om alls inga dylika yrkanden göras, men det finnes dock vissa vägar att gå för att bilda

sig en mening om saken, t. ex. genom att läsa redogörelsen för den danska riksdagens förhandlingar från och med den tid, då lagen om ålderdomshjelp der antogs, och der se efter, om ett enda yrkande gjorts på återupptagandet af frågan om arbetareförsäkringen. sådan den här föreligger. Förut hade år efter år det ena yrkandet efter det andra i sådant afseende framkommit; men från den dag, då lagen om ålderdomshjelp antogs, har icke ett enda sådant yrkande framkommit i den danska riksdagen. Ej heller har man i broschyrer eller dylika publikationer sett någon antydning om att der skulle finnas ett allmänt missnöje med de rådande förhållandena, såsom någon svensk tidning behagat upplysa. Skulle så vara förhållandet, skulle man väl få läsa något derom i danska tidningar och tidskrifter; man skulle se någon broschyr derom i boklädsfönstren, eller åtminstone skulle man på boklådorna något känna till dylika arbeten. Men jag har här gått in på åtskilliga boklådor och bedt dem skaffa mig, hvad som i Danmark efter år 1891 utkommit i fråga om arbetarepensioneringen; och när jag kom till Köpenhamn, gick jag in på den ena boklådan efter den andra och frågade: ha ni någon skrift, som kan ge mig ett uppslag i fråga om ålderdomshjelp eller ålderdomsförsäkring? Jag har rest hit för att studera dessa frågor; — men ingenstädes kunde man skaffa mig något. Sedermera har jag visserligen erhållit en del utdrag ur tidskrifter och dylikt, men af det sätt, hvarpå i de flesta af dem saken beröres, kan man ej sluta, att hos folket skulle råda något missnöje med den princip, de antagit; — tvärtom säges det från många håll, att den lag, som blifvit genomförd, är en human lag och verkligen hjälper dem, man vill hjälpa, samt dessutom att man vid jämförelse mellan denna princip och den tyska skattar sig lycklig att hafva tagit den princip, man valt, i stället för den tyska. Jag har äfven samlat en del skriftliga uttalanden i den vägen, men då jag icke förbehållit mig rätt att framlägga något af dem, kan jag ej göra bruk af dem vid detta tillfälle.

Grefve Hamilton beklagade, att jag icke anfört de synpunkter, ur hvilka jag ville förorda ändringar i det danska förslaget. Nej, jag har varit mycket försiktig i det hänseendet, när jag skref min motion — jag har blott yrkat, att man skulle af Kongl. Maj:t begära ett förslag till lag om ålderdomsunderstöd åt behöfvande genom samverkan mellan stat och kommun utan upptagande af personliga försäkringsavgifter. Jag har icke velat, att vare sig Riksdagen eller jag sjelf eller regeringen skulle på något sätt bindas af några i denna bråda tid helt hastigt uppkastade funderingar, som skulle fastslås, utan jag har tvärtom önskat, att regeringen skulle få den största möjliga frihet, om den ville söka utarbета ett sådant förslag.

Jag vet emellertid nog några punkter — och det har jag ej underlåtit att framhålla — i hvilka en ändring skulle vara önskvärd, särskildt beträffande den hjälp, som skulle lemnas sådana,

*Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

som sjelfva samlat något för sin ålderdom; och jag har äfven i min motion citerat ett utlåtande från Fredriksværks kommun, som visar, huru man der förfar för att bereda dem, som sjelfva samlat någonting, tillfälle att få det bättre stäldt än de, som icke samlat något. Jag har äfven i Köpenhamn genom myndigheternas välvilliga tillmötesgående fått del af det förfaringssätt, som der användes. Det är ju tydligtvis ett önskemål att så ordna saken, att den, som samlat något, känner, att han härmed verkligen beredt sig en fördel. Derför har man bestämt, att, om han sjelf samlat kapitalet, beräknas detsamma, när man bestämmer hans understödsbelopp, till endast fjerdedelen af hvad det verkligen är. Är det åter så, att han fått det genom legat eller såsom offentligt understöd, beräknas kapitalet till hälften af hvad det verkligen är. Är det slutligen så, att han ärft det och således icke sjelf arbetat sig till det och ej heller gjort ens så mycket, att han genom ett förtjenstfullt lefverne vunnit medmänniskors välvilja och derigenom fått legat eller gjort sig kompetent att få offentligt understöd, då räknas kapitalet till fulla beloppet.

Det synes också vara mycket lätt att, om det skulle visa sig sympatier derför, i sjelfva lagen införa en sådan bestämmelse, genom hvilken man verkligen kan uppmuntra arbetarne till sjelfhjelp och till samlande af något kapital för ålderdomen. Hafva de samlat sådant, förtjena de visserligen ej att få så mycket som den, som man i första rummet vill hjälpa, men något böra de väl få, helst om de samlat sitt kapital genom eget arbete.

Tvånget gör ej någon moralisk inverkan, och allra minst blir detta förhållandet, när man, såsom det här ifrågasättes, skall uttaga ett visst bidrag af den, som måste känna, att det är den sista skärften, man tager. Tjugu öre i veckan är en obetydlighet, säger man. Ja, inom somliga klasser. Men tag 20 öre i veckan från en statkarl och fråga, hvad han säger om det. Eller ännu bättre, tag icke ifrån honom dessa 20 ören, utan öfverför detta belopp till en mynnsort, som han bättre förstår och känner till: säg honom, att ni skall taga ifrån honom tre liter mjölk i veckan. Jag tror nog, att det skulle vara många statkarlar, som — om man sade till dem: ni skall få pension, när ni bli gamla, om ni betala tre liter mjölk i veckan eller nöjer er med att utfå tre liter mindre, än ni hittills fått — skulle känna detta ganska allvarsamt. Ett dylikt tillvägagående skulle ej uppfostra till sparsamhet; jag tror det komme blott att göra, att de ännu bittrare skulle känna sin nöd, som dock redan nu är ganska allvarlig. Arbetaren känner denna redan innan han är gift och medan han är sin egen, då han skall samla i hop till sitt bo; han känner den, sedan han blifvit gift, då han skall betala sin möbelhandlare och de öfrige, som han har att göra med; och han känner den, då pantlånaren kommer med sin sedel och fordrar betalning, och han

då måste svara denne: jag skall betala 20 öre till staten och kan därför ej betala er.

Grefve Hamilton anmärkte, att en likhet förefans mellan mitt förslag med dess motivering, äfven i afseende på ordalagen, och norrmannen Lövlands förslag. Ja, finnes en sådan likhet, tror jag nog, att jag kan förklara sakens sammanhang. Det förhåller sig förmodligen så, att vi båda stödt oss på hvad som förekom i danska riksdagen, då det danska förslaget der behandlades. Jag har för öfrigt ej kunnat kontrollera uppgifternas rigtighet. Men när man i Norge tänkt sig, att försäkringen skulle kosta 8 millioner, synes grefve Hamilton med sin sammanställning vilja säga, att den skulle kosta lika mycket hos oss eller kanske så mycket mer, som vårt land är större. Danmark har dock redt sig med 2 millioner kronors statsbidrag. Utskottet säger, att ålderdomsförsörjningen der nog kommer att kosta mera sedan, eller, såsom utskottet uttrycker sig, lagen kommer nog hädanefter »att blifva ännu mindre effektiv än under de första åren af dess tillvaro». Jag har ej förstått utskottets resonnement dervidlag, men jag antager, att grefve Hamilton nog kommer att förklara ett och annat, såsom han äfven antydt. Det danska förslaget är ganska effektivt, och att det är effektivt, synes äfven af de siffror, som jag anfört i min motion, men det har visst ej varit så lätt att läsa dem.

Utskottet säger: »Att man med den danska lagen hittills icke ernått och ännu mindre torde komma att i framtiden ernå någon väsentligare utvidgning af fattigvården, så att derigenom en verklig arbetareförsäkring skulle blifva obehöflig, synes jemväl framgå af den hittills vunna erfarenheten i fråga om de uppoffringar, som kommunerna för ändamålet åtagit sig». Vidare säger utskottet: »Såsom motionären sjelf med siffror angifver, hafva sålunda landtkommunerna, hittills åtminstone, icke åtagit sig större utgifter för denna ålderdomsförsörjning, än hvad ungefär svarat mot den deraf följande minskningen i fattigvårdskostnaden». Ja, skall detta nu betyda — det skulle vara af stort intresse att höra utskottets förklaring deröfver — att de, som i Danmark äro öfver 60 år, ej fått något väsentligen förbättradt understöd? Att fattigvårdshjelpen för 60-åringar och deröfver verkligen blifvit utvidgad, det visas af siffrorna så klart, att utskottets ledamöter bort kunna förstå det; och att denna utvidgning varit högst betydlig, borde vara lätt att inse. När staten gifver 2 millioner kronor om året och säger: det skola vi gifva för att betäcka hälften af hvad kommunerna gifva ut för personer öfver 60 år, och när dessa 2 millioner kronor gått åt, är det då ej tydligt, att fattigvården för de gamle genom detta bidrag förbättrats? Dertill kommer, att utskottet måst erkänna — ehuru det ej tycks vilja alltför mycket inlåta sig på detta, som talar till motionens fördel — att »i fråga om stads-kommunerna torde förhållandet hafva varit något annorlunda, i det att dessa kommuners totalutgifter för fattig- och ålderdoms-

Rör. förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller liffränta m. m.
(Forts.)

Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension m. m.
 försörjning synas hafva vuxit något hastigare, än om ifrågavarande lag icke funnits». Ja, deraf framgår, att lagen varit effektiv — och detta i hög grad — för stadskommunerna, på samma gång den gifvit god hjälp för landskommunernas vidkommande.

En af fördelarne af den danska lagen — och sålunda, som jag tror, äfven af det förslag, som jag velat framställa — är, att den fullt beräknat, hvilka konsekvenser den har för statskassan. Den danska lagen har ej medfört större utgifter för staten, än man beräknat. Riksdagen bestämmer sjelf dessa utgifter och behåller magten i det hänseendet. Vill den först gifva 2 millioner kronor i bidrag, kan den ju sedan höja anslaget till 4 millioner kronor, men den har blott förbundit sig att utbetala en viss summa, som den anvisat. Antages deremot regeringens och utskottets förslag, lofvar Riksdagen gifva betydligt mer, än hvad den för de närmaste åren behöfde anvisa, och därför blir det, om man antager regeringens förslag, svårt att taga ett steg tillbaka, medan deremot den danska lagen ej på det sättet binder riksdagen vid en ytterligare utvidgning, emedan man der blott lofvat att gifva dessa 2 millioner såsom bidrag. Resten skulle tagas från kommunerna efter kommunalstyrelsens beslut, och det är ej ur ekonomisk synpunkt farligare att lemna beslutanderätten dervidlag till kommunalstyrelserna än att öfverlemna fattigvården helt och hållet till dessa styrelser och säga: ni skola gifva alla det understöd, att de kunna lefva. Så står det ju ungefär i vår fattigvårdsförordning. Den danska lagen har ej inneburit någon risk, att man skulle se sig nödsakad att taga tillbaka det löfte, som man en gång gifvit, att nemligen de gamle skulle få, hvad de behöfde efter en något rundligare måttstock, hvartill staten skulle bidraga med 2 millioner kronor. Och jag tror, att man i vårt land skulle kunna komma ganska långt, om man bestämde sig för ett statsbidrag af 4 millioner kronor.

Det har sagts, att man ej vill klandra dem, som fortfarande äro betänksamma, och att ingen åtgärd har i vårt land vidtagits af större omfattning och med mera vidtutseende konsekvenser, än som skulle bli förhållandet, om detta förslag antages. Men blott betänksamhet räcker ej så långt, har man sagt. Nej, det är nog rätt; med blott betänksamhet kommer man ej långt. Men är det då så, att vi, som äro emot detta förslag, allmänligen äfven äro emot att gifva hjälp? Jag kan ej säga, huru glad jag nu känner mig öfver att jag väckt denna motion, så att jag må bli trodd, då jag säger, att jag vill hjälpa, och att jag vill gifva rätt betydligt i ålderdomsunderstöd till de nödlidande gamle. Detta är ju ej »blott betänksamhet», men det är »betänksamhet» ändå.

Jag kan ej finna, att man — därför att ett förslag nu föreligger — skall säga: antingen detta eller också ingenting alls, hvilket varit ett slagord vid de privata diskussioner, som här förts. Tvärtom: hvad innebär det, om man nu antager detta förslag? Jo,

det innebär — för att citera grefve Hamilton — ett löfte med större omfattning och mera vidtutseende konsekvenser än något beslut, som här förut fattats. Om man afslår det, hvad innebär det? Jo, att saken får hvila en tid; men den kommer nog tillbaka af sig sjelf, och kommer ej regeringen rätt snart åter med ett nytt förslag, finnes det nog de, som drifva fram saken ändå. Man dräper sålunda ej arbetareförsäkringsfrågan genom att nu afslå Kongl. Maj:ts förslag, utan man har blott uppskjutit frågans lösning. Ansvaret är oerhördt stort på deras sida, som tala och verka för förslaget, men det synes vara ganska lätt att bära på deras sida, som säga: vi vilja ännu betänka oss. Allt detta går för öfrigt med en sådan hast. Detta betänkande kom ju in i tisdags, och redan i dag skall beslut fattas. I andra länder förekommer åtminstone rätt ofta, att man låter sådana här förslag behandlas i tre läsningar. Vid den första får man diskutera förslaget i dess allmänna principer, och sedan det är gjordt, skils man åt. Nästa gång diskuterar man detaljerna i förslaget, och så kommer man ännu en gång tillsammans om förslaget och diskuterar åter dess principer samt voterar ja och nej. Det är en omsorgsfull behandling. Efter vår riksdagsordning kunna vi ej åstadkomma en lika noggrann handläggning, men låtom oss göra, hvad vi kunna, och uppskjuta saken, så att vi kunna få tid att besinna oss. Ty äfven om man ej kan reda sig blott med betänksamhet, är det därför ej nödvändigt, att man skall taga ett stort steg ut i mörkret. Man kan ju försöka att eftersinna, huruvida ej steget bör tagas åt ett annat håll, och huruvida man ej kan få ljus, innan man tager det. En återgång är omöjlig, om man nu antager förslaget, och därför är det ej skäl att förhasta sig.

Det säges från utskottets sida, och det har sagts från andra håll, att hvad jag föreslagit, att Kongl. Maj:t skulle utreda, icke är hvad som äsyftas med en arbetareförsäkring. Nej, det är det ej. Det är ej samma sak, som Kongl. Maj:t föreslagit och som jag motionerat om, men de hänga väsentligen samman.

Hvarför vill man understödja arbetarne, hvarför vill man bidraga med statsmedel, hvarför vill man, med ett ord, hjälpa arbetsklassen? Icke kan det vara så, som utskottet på ett ställe anför, att man vill gifva statsbidraget såsom en ersättning för tvånget. Aldrig har jag hört talas om, att man gifver kontant ersättning för »tvång», utan motivet till, att vi vilja ingripa till arbetarnes förmån, är väl, att vi känna medlidande med dem, att vi känna behof att hjälpa dem, som ej kunna tillräckligt hjälpa sig sjelfva, och gifva trygghet åt dem, hvilkas framtid synes mycket oviss. Mitt förslag afser visserligen ej en arbetareförsäkring i tysk mening, utan det afser blott att bringa hjälp i nöden. Det uppfyller ej den rättfärdighet, som arbetarepartiet af staten fordrar, nej, men det vill afhjelpa den lidandes nöd. Det är ej en rätt, en fordran, som arbetarne ha, och som förslaget skulle tillmötesgå,

*Ror. förslag
till lag ang.
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

utan detta vill gifva dem en *gåfva*, en hjälp. Socialisterna ha i alla länder varit emot sådana förslag som det, som nu föreligger. Arbetareorganisationerna äro emot dem, säger man. Ja, det äro de, men statspensionärerna välsigna dem; och när grefve Hamilton framhåller, att det väl ej — såsom jag tror orden föllö — var synnerligen mycket bättre att vara ett statsunderstödshjon än ett kommunalhjon, så kan jag ej se, att han har rätt deri. Och ville grefve Hamilton, såsom jag gjort, resa till Köpenhamn och der språka om saken med menige man och andra, skulle han nog finna, att de, som der fått ålderdomsunderstöd, känna sig lyckliga och till och med hedrade. Och jag tror, att det ej är synnerligen värdt för arbetareorganisationerna att komma och säga, att de fått just ingenting, ty arbetarne känna, att de ha fått mycket.

Herr talman! På de af mig nu främställda grunderna ber jag att få yrka bifall till min motion.

Med herr Sahlin förenade sig herrar *Sjövall*, *Rydberg* och *Petersson* i Boestad.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Det torde vara öfverflödigt för mig att här i kammaren säga, att jag är lifligt intresserad af arbetareförsäkringsfrågan. Jag *är* det, och just därför helsade jag med synnerlig tillfredsställelse framläggandet af den kongl. propositionen.

Det är emellertid besynnerligt, att ju längre tiden framskridit och ju närmare man kommit denna ödesdigra dag, då kammaren står i begrepp att i ämnet fatta ett beslut, som är bindande för sekler och berör så ofantligt viktiga och sociala intressen, dess mer ha hos mig och många andra uppstått betänkligheter och tvekan, om verkligen det förslag, som nu föreligger, kan anses innebära en i allo lycklig lösning af denna fråga. Hvad mig angår, så fruktar jag ej det ringaste för statsbidragens storlek, ty äfven om utskottet skulle misräknat sig om dessa statsbidrag, så att de skulle bli större, än utskottet tänkt sig, tror jag i alla fall, att landet förmedelst sina resurser och de kommande riksförsamlingarnas offervillighet skall kunna bära dessa bördor. Jag fruktar ej heller för den stora fondbildning, som man så mycket skrifvit och talat om. Ty visserligen är det gifvet, att denna fondbildning skall medföra åtskilliga ganska stora olägenheter, men jag tror å andra sidan, att densamma skall medföra vissa fördelar för landet.

Jag fäster mig ej heller allt för mycket vid förslaget detaljer. Det är visserligen så, att det är åtskilliga af dessa detaljer, som jag ej kan till fullo gilla, och att jag särskildt skulle önska, att försäkringen blefve mer effektiv än enligt det förevarande förslaget; men blir huset väl uppfördt, nog kommer man sedan till rätta med inredningen, och antages förslaget, så nog kunna detaljerna sedan nöjaktigt ordnas.

Men, mina herrar, det är en annan sak, som gjort mig tve-
hågsen. Det är just frågan om arbetarnes *försäkringspligt*. Skulle
jag helt och hållet lita på min uppfattning af frågan, så kan jag
icke neka till, att jag skulle föredraga den frivilliga försäkringen.
Men då vi nu här från så många håll hört framhållas — äfven-
ledes under de föregående dagarne — att arbetarne med sällspord
enighet sjelfva vilja hafva försäkringspligt; och dessutom med-
lemmar i denna kammare, på hvilkas omdöme i den föreliggande
frågan jag sätter mycket stort värde, och som förstå denna sak
vida bättre än jag, förklarar, att på frivillighetens grund man icke
kan komma till målet — vill jag under sådana omständigheter
icke lita på min egen uppfattning eller sätta den mot den all-
männa uppfattningen hos förslagens anhängare.

Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

Jag kommer således, ehuru de ofvan nämnda betänkligheterna
fortfarande finnas kvar hos mig, att rösta för det föreliggande
förslaget. Och när jag det gör, sker det under den förhoppning,
att, om förslaget kommer att antagas, detta måtte ske i en för
landet lycklig stund, att mina betänkligheter skola visa sig grund-
lösa, samt att de samhällsklasser, hvilkas väl vi med förslaget
afse, — om de än icke skola känna sig fullt tillfredsställda, hvilket
jag icke vågar hoppas — dock i allt fall med välvilja skola helsa
förslagens tillkomst.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Liljeholm, Olsson* i Ornakärr, *Paulson,*
Dalin och *Thylander*.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr grefve och talman! När
jag vågat begära att för någon stund få taga kammarens tid i
anspråk, har det icke varit därför, att jag anser mig ega förmåga
att bidraga till en närmare utredning af denna fråga än som för
närvarande föreligger för oss alla. Det har endast varit ögonblic-
kets ansvar, som gjort, att jag velat uttala min mening och i kort-
het angifva min ståndpunkt för att den för framtiden må vara i
protokollet antecknad.

Jag ber nu först att med afseende på det föreliggande försla-
get få säga, att jag anser en af dess hufvudgrunder vara felaktig
från början till slut. Förslaget hvilar, såsom vi alla veta, på två
olika principer: dels *tvångsförsäkring* eller *försäkringspligt* och
dels *frivillig försäkring*. Den sistnämnda, nemligen den frivilliga
försäkringen, är den enda, som tilltalar mig. Den obligatoriska
försäkringen, på det sätt, som här föreslagits, genomförd i vårt
land, är och förblir i mitt tycke något, som man icke kan annat
än vara rädd för och icke kan annat än anse komma att i en
framtid föra med sig faror, långt större än den, som i den när-
maste framtiden kan anses förefinnas med afseende på utskottets
nu föreliggande förslag. Det är väl alldeles gifvet, att här blott

Rör. förslag är fråga om det första steget. Det hafva vi sett uttalas i den till lag ang. kongl. propositionen, det se vi tydligen framskynta i utskottets försäkring motivering, och det hafva vi hört flere talare i dag här antyda: förberedande detta är blott en liten början, ett försök till hvad man sedermera af pension vill hafva fram på den vägen. Tänka vi nu på hvad som hittills eller lifräntu har blifvit framvisadt med afseende på en obligatorisk försäkring m. m. (Forts.) för alla samhällsklasser, måste vi ju litet hvar erkänna, att vi baxna och rygga tillbaka för de siffror, på hvilka vi der bjudas. Ingen vågar heller påstå, att det är möjligt att i verkligheten realisera en obligatorisk försäkring, byggd på denna grund. Det återstår då att se till, om man kan använda denna tvångsmetod på något annat sätt; och då gifves naturligen icke någon annan möjlighet än att försöka draga upp en gräns, inom hvilken man skulle kunna tillämpa denna tvångsförsäkring. Nu har Kongl. Maj:t försökt sig på att uppdraga en gräns, som, med mycket små modifikationer, enligt hvad jag kan förstå, blifvit af utskottet accepterad. Låt oss för ett ögonblick se till, om denna gräns kan ens för det närvarande vara tillfredsställande för dem, som i öfrigt äro anhängare af ett sådant förslag.

Det förhåller sig ju så, att de, som skulle vara underkastade den ifrågasatta försäkringspligten, skulle utgöra blott en del af de samhällets medlemmar, som äro mest i behof af understöd. Blott en del — sade jag. En annan del, som, efter mitt förmenande, är i lika stort behof af understöd från det allmännas sida, det är de små yrkesidkarne, de små jordbrukarne, kort sagdt: de små sjelfförsörjarne. Alla dessa kunna icke, så vidt jag kan förstå, få komma med, enligt det förslag, som här föreligger. Utskottet har visserligen på ett par ställen låtit framskynta, att det skulle vara möjligt att taga med några af dem. Men jag tviflar på, att det vore möjligt, när man skulle praktiskt tillämpa förslaget.

Låt oss vidare se till, huru detta förslag skulle komma att taga sig ut gent emot betingsarbetare och styckarbetare.

Hvar och en vet, huru det går till, när man lemnar bort betingsarbete på landsbygden. Jag kan säga, att jag — huru liten jordbrukare jag än är — har betingsarbete, som utföres på $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{2}$ mil från mitt hemvist. Och det är mig omöjligt att kontrollera, om mina betingsarbetare varit i arbete 4 eller 5 dagar eller hela veckan. Vill man genom lagstiftning ålägga arbetsgifvarne att öfva sådan tillsyn, får jag säga, att det blir en lagstiftning, som för arbetsgifvarne på landet skulle blifva rent af omöjlig att i de flesta fall efterlefva. Jag kommer t. ex. en lördagseftermiddag till mina betingsarbetare och säger: »Jag har gått hit i dag för att få besked, huru många dagar ni arbetat under den gångna veckan.»

Tro herrarne, att jag såsom arbetsgifvare kan lita på att jag får ett tillfredställande svar? Nej! Det kan hända att den ene uppgifver, att han arbetat 4 dagar, den andre 5, men kanske när

allt kommer omkring. — jag vill ej säga, att så alltid blefve fallet. *Rör. förslag till lag ang. försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m.*
 men ofta kunde det inträffa — hafva de dock arbetat hela veckan.
 Men de ville icke vidkännas något afdrag i lönen, och därför

gäfvo de mig detta besked.
 Precis på samma sätt förhåller det sig med styckarbetarne: mellan dem och betingsarbetarne finnes härvidlag ingen skilnad. Det är lika omöjligt i det ena som det andra af dessa båda fall för arbetsgifvarne att hålla reda på sina arbetare och den tid de använda för utförande af sitt arbete. Nu säger man, och utskottet låter samma tanke framskymta i sitt förslag, att det skulle vara en möjlighet att inränga dessa arbetare under den föreslagna lagens bestämmelser. Men jag vågar gent emot detta utskottets uttalande säga, att det är *omöjligt*.

Jag vill icke neka till att en del af den arbetande befolkning, som den föreliggande tvångsförsäkringen skulle omfatta, verkligen på ett rätt tillfredsställande sätt skulle blifva tillgodosedd, d. v. s. tjenstehjonen. De kunna icke gerna komma undan, utan måste vara med om att afdrag å deras lön göres. Och de insättningar i försäkringsanstalten, som för dem ske, ega rum under en tidsalder i deras lefnad, som gör, att dessa insättningar blifva mera fruktbarande än annars.

Men jag har nu endast talat om betingsarbetare, arbetare per styck och sist tjenstehjon. Utom dessa finnes en del andra arbetare — åtminstone vid jordbruket — som vi kalla för tillfälliga arbetare, d. v. s. sådana arbetare, som man behöfver såsom förstärkning vid skördetid om sommaren och på hösten vid rotfrukternas upptagning m. m. Vi veta litet hvar, att en jordbrukare behöfver dubbelt, ja, mångdubbelt så mycket folk vid dessa tider på året som vid andra. Jag är blott — såsom jag redan antydtt — en liten arbetsgifvare: men för att hålla fram, hvad jag närmast känner till, ber jag få nämna, att det är mig omöjligt på hösten, när vi taga upp potatis och andra rotfrukter, att skaffa tillräckligt med folk från närmast omkring liggande bygd, utan jag måste söka att erhålla de flesta personerna från ganska aflägsat håll. Det blir då, så att säga, eu del sammanrafsadt folk. Naturligtvis faller af sig sjelft, att arbetsgifvaren får vara beredd och villig att betala en högre daglön än vanligt för att erhålla arbetare vid de tillfällen, då han bäst behöfver dem. — Men tro herrarne, att dessa tillfälliga arbetare i allmänhet godvilligt hålla sina försäkringsböcker arbetsgifvaren till handa och, ändock att de erhålla högre daglön än vanligt, vilja vara med om afdrag å arbetslönen för att sätta in i försäkringsanstalten? Ja, försöken, så få herrarne se, hvad följden blir. Hvad tro herrarne kommer att inträffa? Jo, efter det arbetsgifvaren meddelat dem, att dylikt afdrag måste göras, låta många af dem arbetet stå der; och nästa vecka kanske rotfrukterna frysa bort och blifva förstörda. — Så kommer det

(Forts.)

Ror. förslaget till lag ang. försäkring för beredande af pension eller läfränta m. m. mången gång att gå, när vi vilja i verkligheten tillämpa teoretiska idéer.

Här har af en talare, som väl förstår att göra sina ord gällande i denna kammare, för en stund sedan sagts, att han aldrig hört något missnöje uttalas från arbetarnes sida mot den obligatoriska försäkringen. Från arbetarnes sida! Nej, väl. Men hvarför? Jo, helt enkelt därför, att alla dessa bestämmelser med sina påföljder af böter m. m. icke drabba arbetarne utan *arbetsgifvarne*. Och se herrarne icke, huru denna princip blifvit tillämpad hela förslaget igenom. — Jag har icke bestämmelsens ordalydelse ordagrant i minnet, men jag erinrar mig likväl, att det finnes en paragraf, som innehåller bland annat, att, om arbetsgifvaren försummar lemna in arbetarnes böcker på vederbörlig anstalt, blir arbetsgifvaren därför pligtfäld; han dömes till böter, hvilka, som vi veta, kunna förvandlas.

Men hvad är påföljden förlikadan uraktlåtenhet ifrån arbetarens egen sida? Ingen alls, annat än den, att, derest hans bok icke öfverensstämmer med anstaltens räkenskaper, han får finna sig att ge dessa senare vitsord. Så går det, när man vill tillämpa förslaget principer. Det var svaret på den frågan, hvarför man icke hört någon klagan från arbetarnes sida.

En annan talare har framhållit följande påstående beträffande *tvånget*: Inom den ideella och tankens värld — så ungefär föllo sig hans ord; jag försökte teckna upp dem så godt jag kunde — bör tvånget bannlysas, men så behöfver det icke vara inom det ekonomiska området. — Ja, det är en härlig sats: frihet, när det passar mig, men icke längre; tvång till sin yttersta gräns, när detta passar mig.

Jag undrar dock, om det skall vara många af kammarens ledamöter, som kunna acceptera en sådan sats.

Samma talare sade också, att, om han kunde samla något nämnvärdt antal af kammarens ledamöter om några hufvudprinciper, skulle han nu rösta för afslag, för att en annan gång kunna få fram förslag, som afsåge obligatorisk försäkring, *lagstadgad normalarbetsdag*, fullkomlig skyddslagstiftning m. m. sådant.

Der ser herr greve Hamilton, hvar han har sina närmaste och bästa vänner. Var så god och följ med, om herr greffen har lust, men jag fruktar, att herr greffen icke går så långt vägen räcker. Herr Vahlin sade, att han var emot ett förslag, som afser att lagstifta tvånget och göra inskränkning i individens handlingsfrihet. Ja, i dessa ord instämmer jag till fullo. Att förslaget afser att *lagstifta tvånget* och *göra inskränkning i individens handlingsfrihet*, dessa ord ber jag särskildt att få lägga på minnet hos dem inom denna kammare, som tro sig företrädesvis skickade att vara frihetens målsmän. Men jag vill göra ett litet tillägg till herr Vahlins uttalande. Han afsåg, så vidt jag icke missförstod honom, att tvånget företrädesvis vore rigtadt mot

arbetaren. Jag tillåter mig då tillägga, att det är ett outhärdligt tvång, som man här afser att också pålägga *arbetsgifvaren*. Med detta tillägg blir satsen fullständig.

Nu kanske någon, och till äfventyrs flere, fråga: »hvad vill ni då göra i denna fråga? ty frågans beskaffenhet är sådan, att det fordras att man gör något för dess lösning; en negativ ståndpunkt är ohållbar». — Ja, jag skall genast be att få svara på det. Jag vill icke ha en tvångslagstiftning sådan som den föreliggande på några villkor; den är och förblir förhatlig; men jag vill vara med om att på ett förståndigt sätt bidra till en *frivillig* försäkring, kraftigt understödd af staten. — Jag kan vara med om en olycksfallsförsäkring, en försäkring mot skada, invaliditet eller dödsfall, som inträffat under arbetet, och jag vill derjemte vara med om att staten på ett kraftigt sätt understöder sjukkassesystemet. På den nu antydda vägen tror jag, att vi ha ett bättre uppslag till en god reform i rätt riktning än det, som bjudes oss i den kongl. propositionen.

Att jag för min del, på sätt här skett, velat uttala mig i föreliggande fråga, beror derpå, att jag lifligt önskar, att frågan, så snart som möjligt till Riksdagen återkommande, måtte lösas på de grunder, jag nu tagit mig friheten att angifva. Man skulle kunna sätta i fråga, huruvida icke ett formuleradt skrifvelseförslag borde föreläggas kammaren till antagande. Ja, måhända kan ett sådant längre fram under debattens gång komma fram, men nu i debattens första skede har jag för min del icke trott det vara lämpligt. Först sedan vi hunnit något närmare ena våra tankar, synes det mig, under förutsättning att det föreliggande förslaget, enligt hvad man tror sig förutse, antagligen kommer att falla, att flertalet af kammarens ledamöter skulle kunna kännas villiga att antaga ett förslag till uttalande i frågan.

Vidare kan mot mig göras den anmärkningen: »hvad skall man då göra med den nuvarande fonden, som vi i flere år afsatt till arbetareförsäkringen?» Den skola vi använda uteslutande till arbetarnes väl och bästa och icke till något annat, och när man detta gör, så anser jag att man derefter ej bör blifva klandrad.

För min del har jag redan antydt sättet, hvilket vore att utom den frivilliga försäkringen bereda arbetarne tillfälle att försäkra sig mot olycksfall och derjemte att staten på ett kraftigt sätt understöder sjukkasseväsendet. Ja, om jag icke tröttar herrarne, och med herr talmannens benägna medgifvande, skall jag tillåta mig att nämna ännu ett par saker.

Under enskilda öfverläggningar inom partigrupper i denna kammare angående föreliggande förslag har, bland annat, som skäl för förslaget antagande framhållits *trycket*. Trycket uppifrån och trycket nerifrån, sades det, är så starkt, att, äfven om vi icke tycka om detta förslag, kunna vi icke motsätta oss detsamma. Ja, jag behöfver väl icke säga, hvad man skall ha för omdöme

Rör: förslag till lag ang. försäkring förberedande af pension eller lifränta n. m.

(Forts.)

Ror. för lag om ett sådant skäl. Det tillhör väl icke någon själfständig man, till lag ang. allra minst någon riksdagsman, att taga hänsyn till något sådant. försäkring — Men detta skäl har dock anförts till och med som hufvudskäl förberedande för antagandet af föreliggande förslag. af pension eller liffränta

m. m. Vi veta alla, att hvad som i första rummet bjuder oss att handla rätt, det är vår egen pligtkänsla, som manar oss att se till att vi handla efter vårt samvetes bud, och hvad vi då efter moget och allvarligt ompröfvande anse vara rätt, godt och sant, dervid må vi hålla fast, sedan må trycket komma vare sig uppifrån eller nedifrån. Men till dem, som kanske i närvarande stund stå ovissa i denna fråga, ber jag vördnadsfullt att få rigta några få ord.

Om jag icke hört flere af kammarens ledamöter säga till mig, att de äro ovissa i frågan, skulle jag icke begagna mig af tillfället att vidröra hvad jag nu ämnar säga. Men eftersom förhållandet nu är att jag fått del af mängas ovisshet, ber jag att få fråga dessa: om jag eller hvem som helst har att välja mellan två alternativ, det ena att taga ett steg ut i det okända, som sedan aldrig kan repareras, och det andra att ge sig själf och andra litet betänketid, så att man blir i tillfälle att noggrant och samvetsgrant pröfva den fråga det gäller och först derefter fatta sitt beslut, hvilket bör man då välja? Ty denna fråga kommer igen — herrarne behöfva icke vara rädda för annat —, äfven om den nu skulle falla. Jag vågar tro, att den redan till nästa riksdag skulle kunna föreligga — ty en så brännande fråga som denna får nog icke hvila längre tid än mellan två riksdagar — och då baserad på bättre grunder än den nu föreslagna tvångslagstiftningen. Låt vara att det blifvande förslaget icke komme att innehålla endast hvad man önskar — så vore det i alla fall en fördel af obeskrifligt värde att få bort tvångslagstiftningen, och det är detta jag med ett afslag å det nuvarande förslaget vill få till stånd. I likhet med den, som företrädesvis anse sig vara frihetens målsmän här i kammaren, vill jag ha *frihet*; det är icke något annat jag för min del nu afsett. Men skola vi tillämpa frihetens grundsats i det ena fallet, med afseende å den ena kategorien, så låtom oss äfven tillämpa den i det andra fallet och med afseende å den andra kategorien. Låtom oss dela ljuft och ledt, så sker den ena parten så väl som den andra rättvisa.

Till sist några få ord om en särskild punkt i förslaget. Af fruktan att taga upp för mycket af kammarens tid skall jag afstå från öfriga anmärkningar jag tänkt göra, med undantag af blott en till, och den afser innehållet af lagförslagets 31 §. Der framhålls på hvad sätt man vill göra lagen effektiv, och det kan icke ske på annat sätt, än som af många och äfven af mig redan förut framhållits, nemligen genom tvång till ytterlighet. Och detta tvång skall man genomföra med höga böter, äfven för sådana obetydliga förseelser som att arbetsgifvaren icke i rätt tid inlemnar den försäkrades bok. Han är dock många gånger icke i tillfälle att kunna

göra det; han kan ju icke tvinga sig till boken, och många gånger kan han icke få reda på hvar den fins. Men det oaktadt kan det hända, att trakasserierna bli så stora, att arbetsgifvaren äfven för en sådan »förseelse» kommer att bötfällas, och slutligen vill man gå derhän, att dessa böter vid bristande tillgång på egendom skola förvandlas. — Ja, man har alltså icke ryggat tillbaka för fängelsestraffet, utan man vill underkasta den obemedlade arbetsgifvaren äfven detta.

*Rör. förslag
till lag ang.
försäkring
förberedande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Jag hemställer, huruvida icke detta och mycket annat bör göra oss besinningsfulla och förmå oss att se tiden an. Ett afslag å det nu framlagda förslaget skall bereda regeringen möjlighet att nästa gång framlägga ett förslag, bygdt uteslutande på frivillighetens grund.

Med anledning af hvad jag nu anför, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å ej mindre Kongl. Maj:ts proposition än utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Erickson* i Bjersby, *Andersson* i Löfhult, *Jönsson* i Mårarp, *Hultstein*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Zakrisson*, *Petersson* i Fräntorp, *Petri*, *Johansson* i Stensjö, *Sandvall*, *Bergendahl* och *Odqvist*.

Som ännu åtskilliga talare anmält sig för yttrandes afgifvande, men tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,32 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.